

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamas projektas
Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001
„Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

VIDURINIO UGDYMO LIETUVIŲ GESTŲ KALBOS (LGK) BENDROSIOS PROGRAMOS
ĮGYVENDINIMO REKOMENDACIJOS (PROJEKTAS)

Turinys

1. Dalyko naujo turinio mokymo rekomendacijos.....	2
2. Veiklų planavimo ir kompetencijų ugdymo pavyzdžiai.....	15
3. Skaitmeninės mokymo priemonės, skirtos BP įgyvendinti	52
4. Literatūros ir šaltinių sąrašas	58
5. Užduočių ar mokinių darbų, iliustruojančių pasiekimų lygius, pavyzdžiai	64

Įgyvendinimo rekomendacijas (projektą) parengė:
Daiva Binkienė, Vaida Ivanauskienė, Eglė Neringa Marcinkevičienė.
Kontaktai: daiva.binkiene@nsa.smm.lt; vaida.ivanauskiene1@gmail.com; eglemarcinke@gmail.com.

Iliustracijos šaltinis: <http://deafculture.blogspot.com/2015>

1. Dalyko naujo turinio mokymo rekomendacijos

Šioje dalyje aptariami metodai ir būdai, kaip mokyti dalyko naują turinį, įtrauktą į atnaujintą BP. Mokant(is) naujo turinio reikėtų atkreipti ypatingą dėmesį į individualius vaiko poreikius, gebėjimus ir galimybes; kilus mokymosi sunkumams, laiku suteikti reikiamą pagalbą. Naujo ugdymo turinio mokymas ir mokymasis turėtų remtis humanizmo ir konstruktyvizmo idėjomis, kurios pabrėžia, kad naują turinį reikėtų pritaikyti mokiniui, jo turimai patirčiai: sudominti, skatinti aktyviai veikti, spręsti problemas, dalintis savo žinojimu, siesti naujas žinias su jau turimomis, anksčiau įgytomis. Todėl svarbu, kad ugdymosi procese būtų užtikrinta įvairių mokymo priemonių, būdų ir metodų dermė, skirtingų mokymosi aplinkų įvairovė, nes natūraliai vaiko asmenybės raidai būtinos įgytos pozityvios mokymosi patirtys.

Kurčiųjų kultūros pažinimas ir kultūrinė raiška (C)

Pasiekimai:

- Pažįsta ir orientuojasi kurčiųjų kultūroje; supranta šiuolaikinės kurčiųjų kultūros raidos tendencijas, paaiškina, kaip jos tęsia, keičia ar papildo seniau susiformavusias kurčiųjų kultūros tradicijas; suvokia kurčiųjų kultūros kūrėjų vaidmenį kurčiųjų bendruomenės gyvenime; išmano kultūrinį kontekstą, estetinį skonį bei santykį su kurčiųjų kultūros ir kitų kultūrų objektais, reiškiniiais ir kūriniais grindžia dialogu.
- Aktyviai ir atsakingai dalyvauja kurčiųjų kultūrinėje veikloje, šalies kultūriniame bei visuomeniniame gyvenime kaip kūrėjas, atlikėjas, aktyvus stebėtojas, interpretuotojas, vartotojas ar kritikas; sąžiningai ir etiškai vartoja intelektualius kultūros produktus.
- Apmąsto ir kritiškai vertina įvairias kurčiųjų kultūros formas ir reiškinius, išreiškia požiūrį, nuostatas ir vertybes.

Ugdomos kompetencijos

Pažinimo kompetencija

Mokiniai:

- vertina lietuvių gestų kalbos ir kurčiųjų kultūros pažinimą kaip esminę kurčiojo ir kurčiųjų bendruomenės tobulėjimo sąlygą;
- turimų lietuvių gestų kalbos, kurčiųjų kultūros ir literatūros žinių pagrindu konstruoja naują žinojimą;
- pažįsta ir domisi kurčiųjų kultūrinio gyvenimo tikrove;
- kelia probleminius klausimus;
- tyrinėja kurčiųjų kultūros reiškinius, jų sąsajas prasmingai pasirinkdami tyrimo objektą ir metodus, vertina gautus rezultatus ir pagrindžia išvadas;
- interpretuodami ir siedami lietuvių gestų kalbos, kurčiųjų kultūros ir literatūros žinias, kuriasi vientisą pasaulėvaizdį.

Kultūrinė kompetencija

Mokiniai:

- paaiškina ir pagrindžia lietuvių gestų kalbos ir kurčiųjų kultūros, kaip esminio kurčiojo pasaulėvaizdį ir tapatybę formuojančio komponento, svarbą;
- suvokia save kaip savo tautos ir kurčiųjų kultūros paveldėtojus ir kūrėjus;
- įsipareigoja savo tautos, kurčiųjų kultūros tęstinumui;
- identifikuoja ir suvokia save kaip kurčiųjų kultūros lauko atsakingus ir aktyvius dalyvius, analizuoja, lygina ir interpretuoja kurčiųjų ir girdinčiųjų kultūras, suvokia jų prasmę, vertę ir

kontekstus bei tarpusavio ryšius;

- suvokia, kad kitų kultūrų atstovų pasaulėžiūros, normos, praktikos ir papročiai gali skirtis nuo kurčiųjų kultūros atstovų, siekia suprasti kitas kultūras bei ugdytis dialogišką santykį, pripažįstant, kad kultūrinis kitoniškumas gali būti prasmingas;
- susipažįsta, renka, sistemina ir apibūdina bendriausius kurčiųjų kultūros reiškinius;
- orientuojasi kurčiųjų kultūroje, atpažįsta kurčiųjų kultūros objektus, reiškinius ir kūrinius, supranta šiuolaikinės kurčiųjų kultūros raidos tendencijas, paaiškina, kaip jos tęsia, keičia ar papildo seniau susiformavusias kurčiųjų kultūros tradicijas, suvokia menininkų ir kitų kurčiųjų kultūros kūrėjų vaidmenį kurčiųjų bendruomenės gyvenime;
- įvardija ir kritiškai vertina įvairias kurčiųjų kultūros formas ir reiškinius, kelia ir svarsto klausimus apie kurčiųjų kultūros ir kitų kultūrų suformuotas prielaidas bei galimus šališkumus;
- puoselėja kurčiųjų kultūros paveldą, šiuolaikinius kurčiųjų kultūros objektus ir reiškinius;
- aktyviai ir atsakingai dalyvauja mokyklos, kurčiųjų bendruomenės, šalies kultūrinėje veikloje kaip kūrėjai, atlikėjai, aktyvūs stebėtojai, interpretuotojai, vartotojai ar kritikai, sąžiningai ir etiškai vartoja intelektualius kultūros produktus;
- išmano kultūrinį kontekstą, estetinį skonį bei santykį su kurčiųjų kultūros ir kitų kultūrų objektais, reiškiniais ir kūriniais grindžia dialogu.

Komunikavimo kompetencija

Mokiniai:

- vertina komunikavimo lietuvių gestų kalba svarbą kurčiajam ir kurčiųjų bendruomenei;
- suvokia šiuolaikinių medijų teikiamas galimybes ir medijomis daromą poveikį žmogui ir visuomenei;
- nepakantūs neapykantos kultūros skleidimui;
- komunikuoja lietuvių gestų kalba laikydamiesi moralės ir teisėtumo principų, jaučia atsakomybę už teikiamos informacijos tikrumą ir tikslumą;
- savo požiūrį, teiginius pagrindžia argumentais;
- praktiškai taiko lietuvių gestų kalbos žinias, laikosi kalbos normų, tiksliai ir tinkamai vartoja sąvokas;
- kurdami ir perduodami pranešimą lietuvių gestų kalba individualiai bei grupėje parenka ir vartoja tinkamas raiškos priemones ir formas, tikslingai pasirenka komunikavimo kanalą, taiko komunikavimo lietuvių gestų kalba strategijas ir priemones, atsižvelgdami į tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją;
- supranta įvairiomis formomis pateikiamą pranešimą lietuvių gestų kalba, jį analizuoja, interpretuoja ir kritiškai vertina;
- saugiai ir etiškai naudojami šiuolaikinėmis komunikacinėmis technologijomis.

Kūrybiškumo kompetencija

Mokiniai:

- pasitiki savo kūrybinėmis galiomis;
- renka, sieja ir kritiškai vertina pranešimo lietuvių gestų kalba kūrimui ir perteikimui reikalingą įvairiais būdais pateiktą informaciją;
- kūrybiškai mąsto: kelia originalias idėjas, teikia savitus vertinimus ir problemų sprendimo variantus, įžvelgia daiktų ar reiškinių kitoniškumą, atranda netikėtas jų sąsajas;
- kuria remdamiesi vaizduote ir patirtimi, lanksčiai naudodami kūrybinės raiškos būdus ir priemones;
- atkakliai ir susitelkę dirba įgyvendindami savo sumanymus, nebijo klysti, pradėti iš naujo;
- nebijo rizikuoti, yra atviri naujoms idėjoms ir iššūkiams, pakantūs neapibrėžtumui, turi savo nuomonę, bet paiso moralinių ir kultūrinių vertybių;
- etiškai veikia kurdami vieni ar kartu su kitais, dalindamiesi kūrybos rezultatais;

- vertina savo ir kitų kūrybinių darbų naujumą, išbaigtumą, integralumą, vertingumą sau ir kitiems;
- apmąsto ir vertina savo ir kitų kūrybos procesą.

Pilietiškumo kompetencija

Mokiniai:

- suvokia piliečio ir valstybės santykį, save sieja su Lietuva;
- turi pilietinę savimonę ir savivertę;
- naudojami savo teisėmis ir atsakingai atlieka pareigas;
- pažįsta, perima kurčiųjų bendruomenės istorinį ir kultūrinį palikimą;
- pažįsta ir supranta kurčiųjų bendruomenės raidos tendencijas, jos gyvenimo principus, normas ir taisykles;
- įsitraukia į kurčiųjų bendruomenės gyvenimą, remdamiesi demokratijos vertybėmis kartu su kitais kūrybiškai ir socialiai atsakingai kuria bendruomeninę aplinką, dalyvauja pilietinėse veiklose;
- komunikuodami lietuvių gestų kalba, dalyvaudami bendruomenės gyvenime gerbia žmogaus teises ir laisves, kito nuomonę ir kitokią pilietinę poziciją;
- kuria, analizuoja ir kritiškai vertina medijose pateikiamą informaciją.

Skaitmeninė kompetencija

Mokiniai:

- atsakingai pasirenka ir tikslingai, saugiai, teisėtai naudoja skaitmenines technologijas veiksmingam lietuvių gestų kalbos mokymuisi;
- su dalyku susijusios informacijos paieškai, apdorojimui ir pateikimui, kūrybiškam įvairių problemų sprendimui, lietuvių gestų kalbos, kurčiųjų kultūros procesų ir reiškinių pažinimui ir tyrimui, vizualinės medijos supratimui, skaitmeninio turinio kūrimui;
- atsakingai, saugiai ir etiškai bendrauja lietuvių gestų kalba ir bendradarbiauja skaitmeninėje erdvėje.

Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija

Mokiniai:

- gerbia įvairias nuomones, pripažįsta žmonių panašumus ir skirtumus;
- naudojami bendravimo lietuvių gestų kalba ir bendradarbiavimo įgūdžiais veiksmingai komunikuojant.

Galimų veiklų, užduočių ir joms atlikti tinkamų mokymo(si) metodų ir būdų pavyzdžiai

- Kultūrinės informacijos rinkimas: teminių darbų aplankas (portfolio) apie dabarties kurčiųjų kultūros reiškinius ir istorines kurčiųjų kultūros asmenybes.
- Naudojimasis įvairiais informacijos šaltiniais, reikalingos informacijos atranka, lyginimas, kaupimas ir vertinimas, jos tinkamumo ir patikimumo nustatymas; teisėtas naudojimasis skaitmeniniu turiniu.
- Dalijimasis informacija, patirtimi ir nuomone, atsižvelgiant į kalbėjimo situaciją ir adresatą. Pokalbis, diskusija, debatai.
- Kurčiųjų meno kūrinio vertės aptarimas, refleksija apie kūrinio problematikos aktualumą.
- Kelių kritikų nuomonių apie tą patį kurčiųjų meno kūrinį sugretinimas (tiriamasis darbas / diskusijos / reziumė).
- Informacijos apie kurčiųjų meno kūrinuose keliamas problemas, idėjas apibendrinimas pasirinkta kūrybine forma.

- Informacinių pranešimų, pateikčių, laidų, tinklaraščių, elektroninių knygų ar filmų kūrimas kūrybiškai ir atsakingai naudojantis skaitmeninėmis technologijomis.
- Ekspozicijos apie kurčiųjų meno kūrėją / nagrinėjamą temą parengimas.
- Skaitmeninio vaizdo kūrimas naudojant savo ir kitų kurčiųjų menininkų kūrinius, paverčiant vaizdą miniatiūra, atviruku, plakatu.

Tema: De'VIA (Deaf View/Image Art)

- Kas yra De'VIA?
- De'VIA apraiškos Lietuvos kurčių dailininkų darbuose (*rengiama*)

Tarpdalykinės temos:

- asmens galios (idėjos, asmenybės);
- kultūrinis identitetas ir bendruomeniškumas (kultūros paveldas; gimtoji kalba; kultūrinė įvairovė, daugiakalbystė; kultūros raida, pilietinės visuomenės savikūra (intelektinė nuosavybė)); medijų raštingumas);
- darnus vystymasis (žmogaus teisės, lygios galimybės).

Galima tarpdalykinė integracija: dailė, informatika, menų istorija, istorija, medijų menas, užsienio kalba.

Kas yra De'VIA?

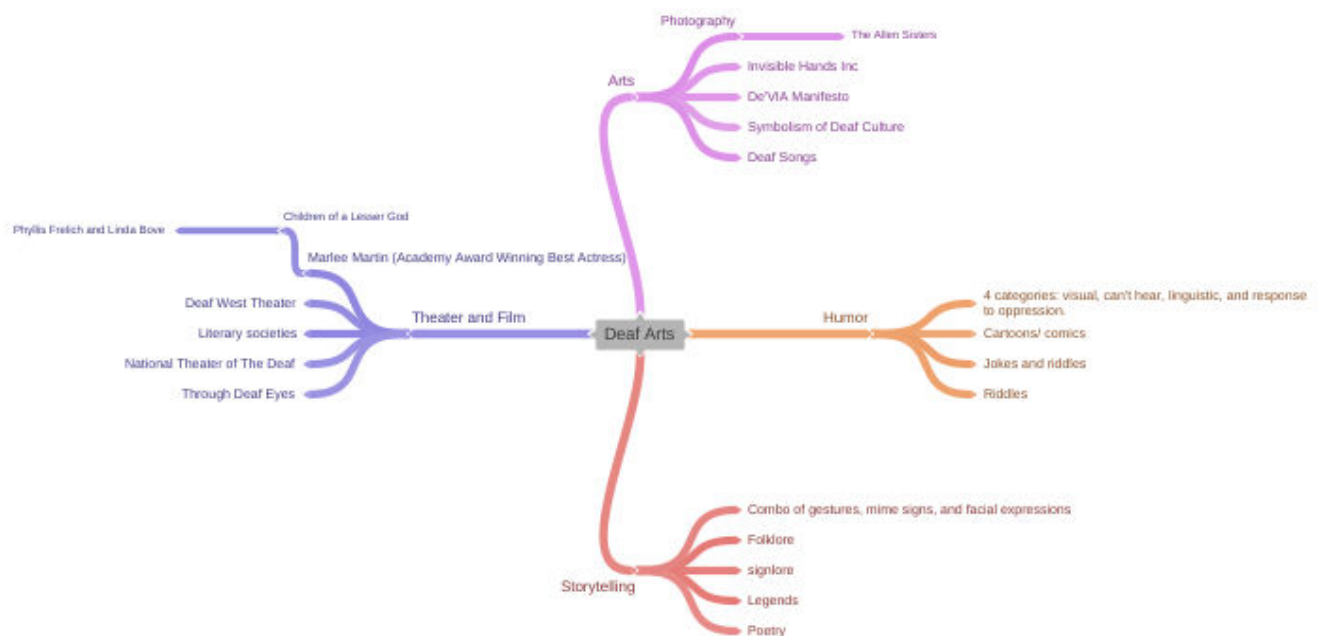
ABC Portraits of Deaf Ancestors
Biographical Information

Alphabetic Letter	portrait	Name/year s	Field of prominence	Deaf School Affiliation	Background/identity	For more information
		Sarah Adams (1869-1894)	Art	Rochester School for the Deaf	White woman from Hearing family	deafwomeninhistory.wordpress.com Film: https://www.youtube.com/watch?v=o2imlFh1N9M
		Melville Ballard (1839-1912)	Education	The American and Kendall Schools for the Deaf, Gallaudet University	White man from Hearing family	usdeafhistory.com
		John L. Clarke (1881-1970)	Art	North Dakota, Montana, and St. John's Schools for the Deaf	Native American man (Blackfeet nation) from Hearing family	https://deaf-art.org/ & Peterson, L. L. (2019). <u>Blackfeet John L. "Cutapuis" Clarke and the Silent Call of Glacier National Park: American's Wood Sculptor</u> . Helena, MT: Sweetgrass Books. To appear: usdeafhistory.com
		Theophilus Hope d'Estrella (1851-1929)	Art	California School for the Deaf, Berkeley (later Fremont)	Latinx man from Hearing Family	Sonnenstrahl, D, (2003). <u>Deaf Artists in America</u> . & https://deaf-art.org/articles/ (The Magic Lantern Man)

<https://surdistsunited.com/abc-portraits-book/#jp-carousel-965>

<https://www.museumofdeaf.org/de-via>

<https://coggle.it/diagram/YEHAktWHwubZJK3M/t/deaf-arts>

De'VIA elementai

- De Deaf and Deaf-Blind Expression of Affirmation, Resistance, and Liberation
- V View of how Deaf and Deaf-Blind experience the world
- I Images/Motifs/Symbols of the Deaf / Deaf-Blind Experience
- A Art, Activism, Aesthetics, and Authentic Expressions of the Deaf / Deaf-Blind Experience

<https://www.museumofdeaf.org/de-via>

SVARBU:

- Kurčiasis menininkas ≠ De'VIA atstovas
- Kurtystės patirties išraiška – būtinas De'VIA meno kūrinio elementas.

„Menas gali būti pasitelkiamas identiteto suvokimo procesui. Todėl labai svarbu suprasti, kur yra riba tarp kurčiojo menininko ir menininko, kurio meno išraiškos yra savotiškas manifestas ir noras parodyti savo kurtumą.“

De'VIA (Deaf View/Image Art) menas – kurčiųjų menininkų suvokimai, paremti kurtumo / kurtystės išgyvenimais ir perteikti įvairiomis meno formomis.

http://www.deafart.org/Deaf_Art_/deaf_art_.html

<https://www.museumofdeaf.org/de-via>

<https://deviacurr.wordpress.com/devia-curr/what-is-devia/>

De'VIA istorija

1989 m. Jungtinėse Amerikos Valstijose prasidėjo kurčiųjų meno aktyvistų judėjimas De'VIA. Keli menininkai iš Gallaudet universiteto (tapytojai, skulptoriai, meno istorikai) prieš artėjančią kurčiųjų meno festivalį susibūrė į keturių dienų menines dirbtuves kur svarstė klausimą, kas yra *kurčiųjų menas*? Jų metu buvo sukurtas akronimas De'VIA – deaf view/image art (kurčiųjų matymas ir požiūris), taip pat šiam reiškiniui amerikiečių gestų kalboje (toliau – ASL) sukurtas atitinkamas gestas. De'VIA manifestą pasirašė devyni menininkai, tarp jų – gerai žinoma ir labiausiai inspiravusi šio manifesto pasirašymą Betty G. Miller. Tai nuo gimimo kurčia menininkė, tapusi pirmąja moterimi Gallaudet universitete apsigynusia doktorantūros laipsnį menų srityje.

„1989 m. grupė Amerikos kurčiųjų dailininkų įkūrė judėjimą De'VIA, o tai reiškia *Menas kurčiųjų žvilgsniu*. Žymiausi šio judėjimo atstovai – tapytojai Betty G. Miller, Chuckas Bairdas, Nancy Rourke.“

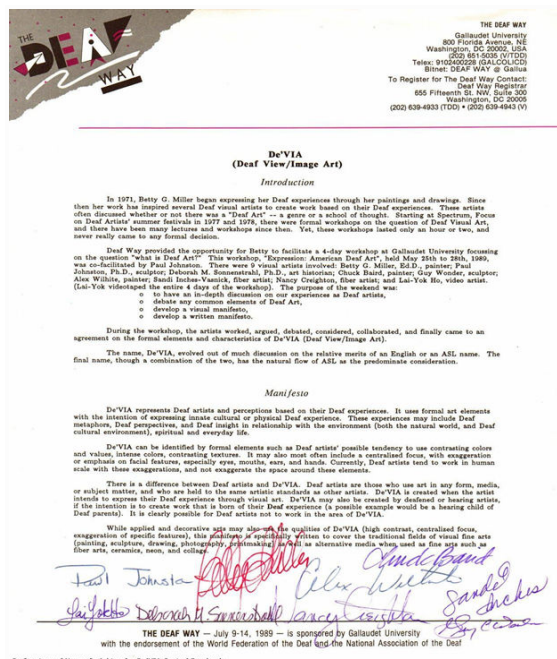
http://www.ndt.lt/wp-content/uploads/Akiratis_Nr372.pdf

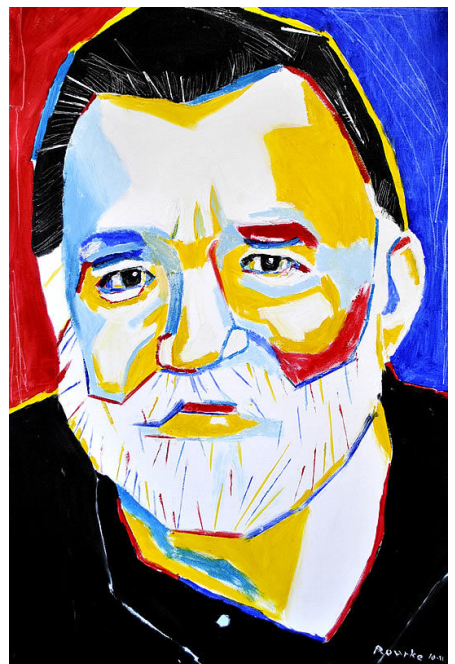
<https://www.nancyrourke.com/bettygmiller.htm>

<http://www.lkd.lt/category/kurtieji-pasaulyje>

<http://www.lkd.lt/dailininke-nancy-rourke-nuo-20th-century-fox-iki-kurciju-meno>

<https://deviacurr.wordpress.com/devia-curr/devia-history-2/devia-manifesto/>

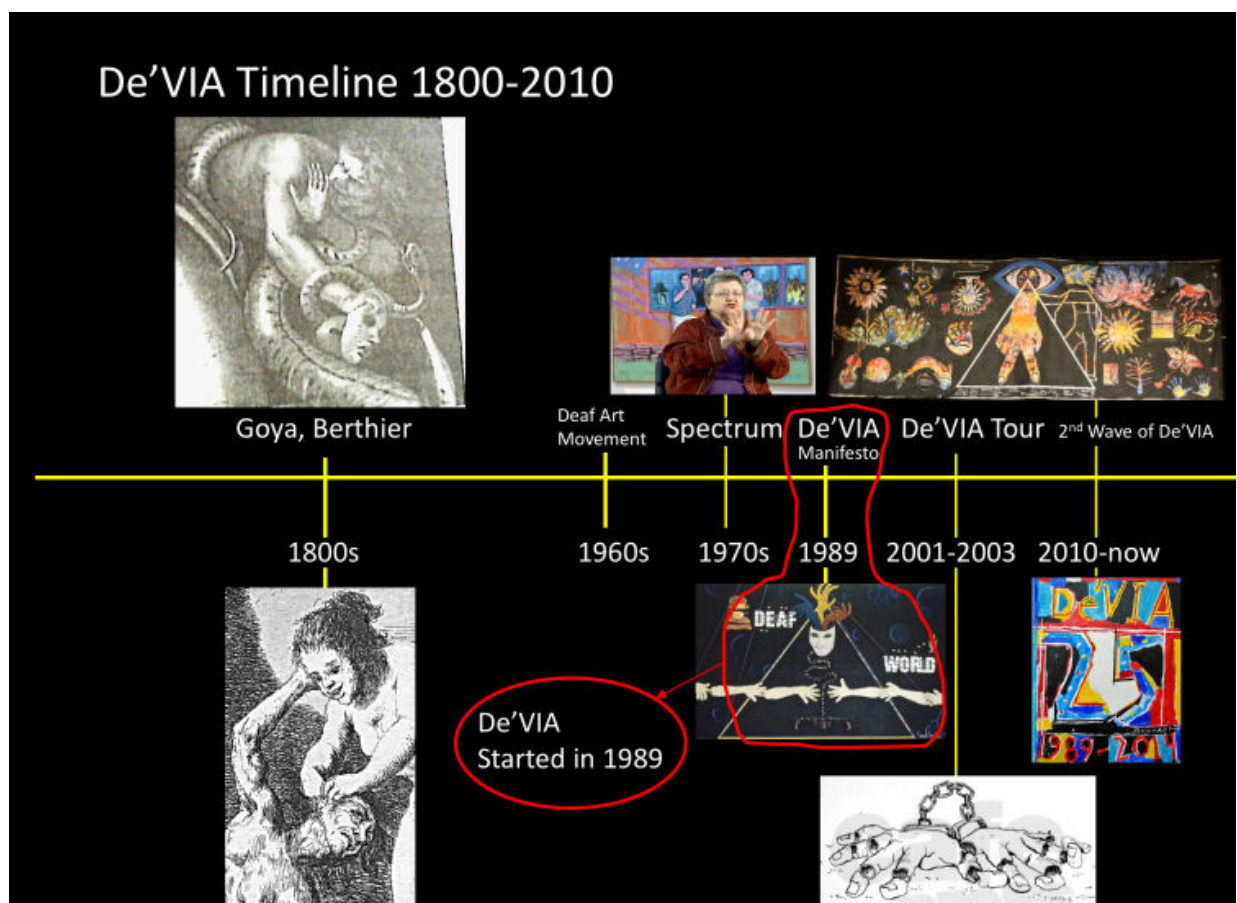
<https://www.nancyrourke.com/chuckbaird.htm>

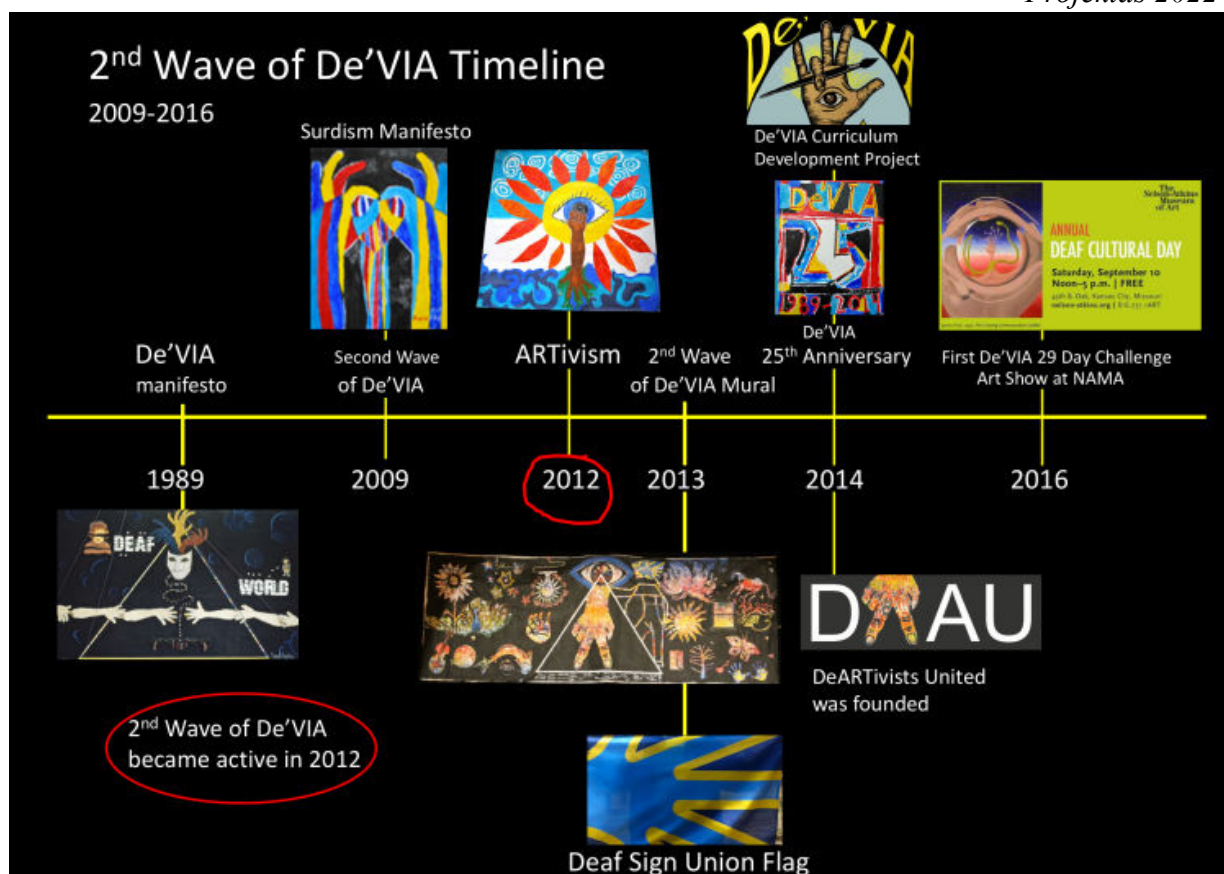
Manifestą pasirašė:
Dr. Betty G. Miller;
Dr. Paul Johnston;
Dr. Deborah M. Sonnenstrahl
Chuck Baird;
Guy Wonder;
Alex Wilhite,;
Sandi Inches Vasnick;
Nancy Creighton;
Lai-Yok Ho.

<https://www.youtube.com/watch?v=mQ-J3wgIQ50>

De'VIA laiko juosta

<https://deviacurr.wordpress.com/devia-curr/devia-history-2/devia-timeline/>

De'VIA kategorijos ir temos

Pasipriešinimas	Pritarimas
Audizmas	Igalinimas
Oralizmas	Gestų kalba
Konformizmas	Afiliacija
Kochleariniai implantai	Akultūracija
Identiteto nesuvokimas	Pripažinimas
Eugenika	Kurtystė
Durr. P. De'VIA: Investigating Deaf Visual Art. 2006 https://scholarworks.rit.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1424&context=article	

Pasipriešinimas	
Audizmas	Audizmas – terminas, atsiradęs 1975 m., kuris reiškia įsitikinimą, kad girdintysis yra geresnis už kurčiąjį ir tuo pačiu suponuoja kurčiųjų žeminimą. Tačiau audizmas gali pasireikšti ne tik, kad girdintis asmuo diskriminuoja kurčią žmogų – gali būti ir taip, kad pats kurčiasis, nuvertindamas save ir sureikšmindamas klausą, tampa audistu savo atžvilgiu.

	https://www.lgki.lt/klausimai/kas-yra-audizmas/ https://libguides.gallaudet.edu/c.php?g=773910&p=5553053 https://deafchoice.com/faq/#toggle-id-3 https://en.wikipedia.org/wiki/Audism http://www.lkd.lt/audizmas
Oralizmas	Oralizmas – kurčiųjų mokymas oraliniu (sakytiniu) metodu. https://www.merriam-webster.com/dictionary/oralism https://www.vle.lt/straipsnis/oralizmas/
Konformizmas	Konformizmas - moralinė ir politinė koncepcija, perteikianti prisitaikėlišką požiūrį, pasyvumą visuomeninės veiklos ar dominuojančių pažiūrų atžvilgiu, savo nuomonės reiškimo vengimą, nekritinį požiūrį. https://lt.wikipedia.org/wiki/Konformizmas
Kochleariniai implantai	Kochleariniai implantai – tai elektroninis medicininis prietaisas, kurio dėka kurtiesiems grąžinama klausa. Procesorius transformuoja aplinkos garsus į elektroninį signalą, o implanto elektrodas, įkištas į vidinėje ausyje esančią sraigę, perduoda šį signalą klausos nervui, toliau impulsas keliauja į smegenų žievę ir implantuotasis asmuo girdi. https://lt.wikipedia.org/wiki/Kochlearinis_implantas
Identiteto nesuvokimas	Identitetas – identitetas (lot. buvimas) yra tapatybė, žmogaus arba daikto savybių visuma, pagal kurią jis yra atpažįstamas, atskiriamas nuo kitų. http://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/I/identitetas
Eugenika	Eugenika - teorija, teigianti, kad genetikos principais galima gerinti žmogaus paveldimas savybes. https://www.zodziai.lt

Pritarimas	
Įgalinimas	Įgalinimas - darbuose su įgalinimo motyvais galima pastebėti autorių džiaugsmą dėl kurčiųjų bendruomenės kovos už lygias teises, pripažinimą girdinčiųjų visuomenėje. https://scholarworks.rit.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1424&context=article
Gestų kalba	Gestų kalba – kalba, kuri suvokiama vizualiai ir perduodama rankų (bei ne rankų) gestais. Gestų kalba yra gimtoji kurčiųjų kalba. https://lt.wikipedia.org/wiki/Gest%C5%B3_kalba Gestų kalba – kurčiųjų gimtoji kalba, kurios pirminė forma yra rodoma gestais. Dvikalblio ugdymo samprata https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.291570?jfwid=-g0zrz4a Gestų kalba - yra tas kurčiųjų kultūros aspektas, kuris yra labiausiai susijęs su kurtumu. Sklandžiausius gestų kalbos vartojimo įgūdžius turi tie kurtieji ir girdintieji, kurie nuo gimimo vartoja gestų kalbą, t.y. auga su gestų kalba. http://www.lkd.lt/uploads/pdf/akiratis/Akiratis_2020_kovas.pdf
Afiliacija	Afiliacija - poreikis priklausyti grupei, artimai bendrauti. http://terminai.vlkk.lt Afiliacija - žmogaus poreikis būti su kitais žmonėmis, bendrauti, priklausyti grupei,

	sustiprėjantis atsidūrus pavojingoje situacijoje. http://www.vlkk.lt/component/consultation_bank/13098-2018-03-07-07-13-06
Akultūracija	Akultūracija - procesas, kai bendraujant su kitos kultūros, skirtingos kalbės, kitokios vertybių sistemos žmonėmis laipsniškai prisitaikoma prie svetimos kultūros, palankiai priimant svetimas kultūrinės vertybes, pasaulėvaizdį, kalbinės elgsenos stereotipus ir pan., bet neatsisakant savo kalbinės ir kultūrinės tapatybės. http://terminai.vlkk.lt Akultūracija - dalinis ar visiškas vienos tautos kultūros susilieėjimas su kt. tautos kultūra, atsirandantis dėl ilgo tautų bendravimo. https://www.zodziai.lt/reiksme&word=akult%C5%ABracija&wid=596
Kurtystė	Kurtystė – sąvoka, atspindinti procesą, pripažinimą ir gestų kalbą, taip pat kultūrinę ir etninės mažumos grupę. https://www.lgki.lt/klausimai/noreciau-suzinoti-daugiau-informacijos-apie-deafhood-kurtyste-gestu-kalba/

De'VIA motyvai

Paul Searce "Deafhood"

Description: Deafhood is a journey that each Deaf person undertakes to discover their true identity and purpose here on the Earth as a Deaf person.

<https://deviacurr.files.wordpress.com/2015/06/day4motifhandaffirmative.pdf>

Motyvas	https://deviacurr.wordpress.com/devia-motifs/
Veidas	https://deaf-art.org/deaf-art/devia-posters/resistance/#iLightbox[gallery_image_1]/1 https://www.youtube.com/watch?v=nzj_6DvD0Ak
Akys	https://www.museumofdeaf.org/exhibits-3/de'via?pgid=kpri1d5c-f4155c_ec4af4dd

	367941debad2922569147190mv2 https://www.youtube.com/watch?v=rUEAC1-FHYg
Rankos	https://www.thebridgedhh.org/blog/2017/4/30/the-devia-manifesto-deaf-art https://deaf-art.org/deaf-art/devia-posters/hands/#iLightbox[gallery_image_1]/10
Lūpos, burna	https://www.youtube.com/watch?v=q5uInz3SvFk
Ausys	https://deaf-art.org/deaf-art/devia-posters/sound/#iLightbox[gallery_image_1]/9 https://www.youtube.com/watch?v=gPZim3anIvw
Istoriniai įvykiai	https://www.rit.edu/news/artists-deep-roots-devia-art-movement-featured-rit-ntid-dyer-arts-center https://fineartamerica.com/featured/agbell-says-come-and-play-with-me-paul-scarce.html
Muzika, muzikos instrumentai	https://deaf-art.org/deaf-art/devia-posters/sound/#iLightbox[gallery_image_1]/10
Asmenybės	https://www.nancyrourke.com/bobhiltermann.htm https://www.nancyrourke.com/agathatiegelhanson.htm
Durys	https://www.youtube.com/watch?v=Q4GE_d_i3SPA
Gėlės	https://deafart101.weebly.com/devia.html
Virvės	https://www.youtube.com/watch?v=rPKRjGihTTI
Gyvūnai	https://sites.google.com/site/deviawebquest/process/culture/my-culture/oppression/audism/de-via-art-1/chuck-baird?tmpl=%2Fsystem%2Fapp%2Ftemplates%2Fprint%2F&showPrintDialog=1

Ištekliai:

- <https://deaf-art.org/>
- <https://www.museumofdeaf.org/de-via>
- <https://deviacurr.wordpress.com/>

<https://thedeafartclassroom.weebly.com/deaf-art.html>

<https://www.handspeak.com/learn/>

Mokinių darbų pavyzdžiai:

http://images.pcmac.org/SiSFiles/Schools/KS/KansasStateSchools/SchoolForTheDeaf/Uploads/DocumentsCategories/Documents/2019_Youth_DeVIA_Winners_2_web_%7BSIS7F0A20B93B72%7D.pdf

Galimų veiklų, kūrybinių, tiriamųjų, asmeninių ir grupinių projektinių darbų temų pavyzdžiai, idėjos

Projektas „Gyvūnų motyvai“

(šaltinis: <https://deviacurr.wordpress.com/devia-curr/devia-motifs/animal-motifs/>)

Dailės BP projektas	LGK BP projektas
27.1. Grafinės, spalvinės, erdvinės raiškos pažinimas.	28.1. Kalbos vartojimas
27.1.7. Aplinkos stebėjimas ir vaizdavimas. Aplinkos (gamtos ir žmogaus sukurtos) stebėjimas, fiksavimas ir kūrybinis interpretavimas tradicinės ir šiuolaikinės dailės raiškos priemonėmis.	28.1.1. Viešasis kalbėjimas. Monologinė kalba. Rengiama kalba. Dalykinis pasisakymas.
	28.2. Kalbos pažinimas
	28.2.6. Verčiama iš lietuvių kalbos į LGK ir atvirkščiai, tiksliai perteikiant reikšmę ir kitas teksto ypatybes.
	28.3. Kurčiųjų kultūros pažinimas ir kultūrinė raiška
	28.3.3. Kurčiųjų menas.

Šaltinis:

https://www.emokykla.lt/upload/EMOKYKLA/BP/2022-03-10/derinami/Dailes%20BP_projektas%202022-04-25.pdf

I. Projekto tikslas:

- Skatinti, kad mokiniai aktyviai ir atsakingai dalyvautų kultūrinėje ir meninėje veikloje kaip kūrėjai, atlikėjai, aktyvūs stebėtojai, interpretuotojai, vartotojai ar kritikai.
- Susipažinti su menininkų darbais
<https://deviacurr.files.wordpress.com/2015/07/animal-motifs-with-images-pdf.pdf> .
- Nagrinėti De'VIA kūrinių gyvūnų motyvus
<https://deviacurr.wordpress.com/devia-curr/devia-motifs/animal-motifs/> .

II. Uždaviniai:

- Ugdyti mokinių kūrybingumą, savarankiškumą ir atsakingumą, gebėjimą nagrinėti, kritiškai vertinti informacijos šaltinių patikimumą, pristatyti porinį darbą.
- Ugdyti mokinių kalbinį, kultūrinį tapatumą.
- Integruoti dalį dailės pamokų, piešiant bet koki gyvūną su motyvais.

III. Numatoma veikla:

- Projekto tikslų ir uždavinių aptarimas.
- Numatomos veiklos aptarimas, susipažinimui
<https://deviacurr.wordpress.com/animal-motifs-video/> .
- Piešinių su 5 (penkių) gyvūnų motyvais rinkimas iš įvairių interneto svetainių rengiant pateiktį / vaizdo įrašą.
- Surinktos medžiagos (nuotraukos) įkėlimas į pateiktį arba daromas vaizdo įrašas su pristatymu.
- Medžiagos (pateikties / vaizdo įrašo) pristatymas, į(si)vertinimas.

Kalbėjimo vertinimo kriterijai:

1. temos pristatymas, atskleidimas, atsakymai į klausimus;

2. kalbos (pasakyto teksto) struktūra, ryšys su pateiktimis;
 3. kontaktas su adresatu;
 4. kalbėjimo taisyklingumas.
- Projekto aptarimas ir apibendrinimas.

IV. Laukiami rezultatai:

- Plėsis mokinių akiratis apie De'Via.
- Įgytomis žiniomis ir patirtimi mokiniai dalyis su kitais mokiniais.
- Įgytomis lietuvių gestų kalbos ir kurčiųjų kultūros žiniomis, kritiniu mąstymu ir analize ugdysis estetinį skonį ir dialogišką santykį su kurčiųjų meno kūriniais; išmanys kultūrinį kontekstą.
- Surinktos medžiagos panaudojimas tolimesniame ugdymo procese.

2. Veiklų planavimo ir kompetencijų ugdymo pavyzdžiai

Šioje dalyje pateikiama veiklų planavimo ir kompetencijų ugdymo pavyzdžių, asmeninių ir grupinių projektinių darbų temų pavyzdžių su nuorodomis į šaltinius ir patarimais mokytojams.

Vidurinis ugdymas	
III gimnazijos klasė 36 savaitės	IV gimnazijos klasė 34 savaitės
72 (2)	68 (2)
Iš viso 140 valandų	

Valandų skaičius: 2 valandos per savaitę.

Ugdomos kompetencijos:

- Pažinimo kompetencija (dalyko žinios ir gebėjimai; kritinis mąstymas; problemų sprendimas; mokėjimas mokytis)
- Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija (savimonė ir savitvartos įgūdžiai; empatiškumas, socialinis sąmoningumas ir teigiamų tarpusavio santykių kūrimas; atsakingas sprendimų priėmimas ir elgesys įvertinant pasekmes; rūpinimasis sveikata)
- Kūrybiškumo kompetencija (tyrinėjimas; generavimas; kūrimas; vertinimas ir refleksija)
- Pilietiškumo kompetencija (pilietinis tapatumas ir pilietinė galia; gyvenimas bendruomenėje kuriant demokratišką visuomenę; pagarba žmogaus teisėms ir laisvėms; valstybės kūrimas ir valstybingumo stiprinimas tarptautinėje bendruomenėje)
- Kultūrinė kompetencija (kultūrinis išprusimas; kultūrinė raiška; kultūrinis sąmoningumas)
- Komunikavimo kompetencija (pranešimo kūrimas; pranešimo perteikimas ir komunikacinė sąveika; pranešimo analizė ir interpretavimas)
- Skaitmeninė kompetencija (skaitmeninis turinys; skaitmeninis komunikavimas; skaitmeninė sauga; problemų sprendimas)

Lietuvių gestų kalbos (LGK) mokymosi turinys sudaro sąlygas ugdyti kompetencijas.

III gimnazijos klasė	
Mokymosi turinys	Valandų skaičius 72
Kalbos vartojimas	24
Viešasis kalbėjimas. Monologinė kalba. Rengiama kalba. Dalykinis pasisakymas.	8
Diskutuojama socialinėmis ir kultūrinėmis temomis.	8
Aptariami gestų kalbos vertėjo darbo vaizdo įrašai.	4
Nagrinėjama savo raiška lietuvių gestų kalba, ieškoma sėkmės ar nesėkmių priežasčių ir numatomi tolesnio kalbos tobulinimo būdai.	4
Kalbos pažinimas	24
Fonologinė gesto struktūra.	2
LGK kalbos dalių samprata. Reikšmės aiškinimas. Sinonimai, homonimai ir antonimai.	4
Pagrindiniai gestų darybos būdai.	4
Pagrindinių gramatinių funkcijų raiška LGK ir lietuvių kalboje.	2
Sintaksinė LGK raiška. Gestų tvarkos sakinyje modeliai ir variantai.	2
Verčiama iš lietuvių kalbos į LGK ir atvirkščiai, tiksliai perteikiant reikšmę ir kitas teksto ypatybes.	4
Gestų kalba kaip kurčiųjų bendruomenės pagrindas. LGK variantai ir bendrinės LGK kūrimasis. Lietuvių kalbos įtaka LGK.	6
Kurčiųjų kultūros pažinimas ir kultūrinė raiška	24
Lietuvos ir užsienio kurčiųjų bendruomenės, jų veikla. Tarptautinės kurčiųjų organizacijos.	8
Kurčiųjų istorija.	8
Kurčiųjų menas.	8

IV gimnazijos klasė	
Mokymosi turinys	Valandų skaičius 68
Kalbos vartojimas	24

Viešasis kalbėjimas. Monologinė kalba. Rengiama kalba. Dalykinis pasisakymas.	12
Diskutuojama socialinėmis ir kultūrinėmis temomis.	12
Kalbos pažinimas	20
Pagrindinių gramatinių funkcijų raiška LGK ir lietuvių kalboje.	6
Sintaksinė LGK raiška. Gestų tvarkos sakinyje modeliai ir variantai.	7
Verčiama iš lietuvių kalbos į LGK ir atvirkščiai, tiksliai perteikiant reikšmę ir kitas teksto ypatybes.	7
Kurčiųjų kultūros pažinimas ir kultūrinė raiška	24
Kurčneregiai. Nusakomi kurčneregijų komunikacijos ypatumai.	4
Kurčiųjų istorija.	10
Kurčiųjų menas.	10

Galimų veiklų, kūrybinių, tiriamųjų, asmeninių ir grupinių projektinių darbų temų pavyzdžiai, idėjos

Projektas „Pasaulio kurčiųjų organizacijų organizacijų periodiniai leidiniai“

29.1. Kalbos vartojimo mokymo(si) turinys

29.1.2. Diskutuojama socialinėmis ir kultūrinėmis temomis.

29.3. Kurčiųjų kultūros pažinimo kultūrinės raiškos mokymo(si) turinys

29.3.2. Kurčiųjų istorija.

I. Projekto tikslas:

- Supažindinti su pasaulio kurčiųjų organizacijų periodiniais leidiniais tiek popieriniais, tiek elektroniniais.
- Skatinti mokinius plačiau/nuodugniau domėtis Lietuvos ir užsienio kurčiųjų naujienomis bei jų pasiekimais.
- Ugdyti estetinį skonį, mokinių tautinį, kultūrinį tapatumą.

II. Uždaviniai:

- Ugdyti mokinių kūrybingumą, savarankiškumą ir atsakingumą, gebėjimą nagrinėti, kritiškai vertinti informacijos šaltinių patikimumą.
- Surengti susitikimą su Lietuvos kurčiųjų draugijos mėnraščio „Akiratis“ redaktore.
- Surinkti medžiagą apie leidinius pagal žemynus, parengti standus ir pristatyti mokyklos bendruomenei.
- Integruoti dalį informatikos, lietuvių ir užsienio kalbos pamokų, nagrinėjant ir verčiant trumpus aprašymus apie leidinius.

III. Numatoma veikla:

- Grupės subūrimas, numatomos veiklos aptarimas, projekto tikslų ir uždavinių pristatymas.
- Pirminis medžiagos rinkimas susipažįstant su pasaulio kurčiųjų organizacijų periodiniais leidiniais, naudojantis internetu.
- Mokinių susitikimas su Lietuvos kurčiųjų draugijos mėnraščio „Akiratis“ redaktore, vertėjais.
- Medžiagos rinkimas iš įvairių užsienio kurčiųjų naujienų interneto svetainių, vertimas iš užsienio į lietuvių kalbą.
- Surinktos medžiagos aptarimas, apipavidalinimas, standų parengimas.
- Medžiagos (pateikčių) pristatymas.

Kalbėjimo vertinimo kriterijai:

1. temos pristatymas, atskleidimas, atsakymai į klausimus;
 2. kalbos (pasakymo teksto) struktūra, ryšys su pateiktimis;
 3. kontaktas su adresatu;
 4. kalbėjimo taisyklingumas.
- Standų pristatymas mokyklos foje. Projekto aptarimas ir apibendrinimas.

IV. Laukiami rezultatai:

- Mokiniai aktyviau ir noriau domėsis užsienio kurčiųjų spauda.
- Plėsis mokinių akiratis, plės lietuvių ir lietuvių gestų, užsienio ir užsienio gestų kalbų žodyną.
- Įgytomis žiniomis ir patirtimi mokiniai dalsis su kitais mokiniais.
- Parengti standai „Pasaulio kurčiųjų organizacijų organizacijų periodiniai leidiniai“ mokyklos foje.
- Surinktos medžiagos panaudojimas tolimesniame ugdymo procese.

Ištekliai (pavyzdys):

Pasaulio kurčiųjų organizacijų periodiniai leidiniai				
Valstybė	Organizacija	Leidinio pavadinimas	Nuoroda	
 Bulgarija	 Bulgarijos kurčiųjų sąjunga http://bg.sgbbg.com/	Laikraštis „ТИШИНА“ ТИШИНА	2011-2022	http://media.sgbbg.com/index.php
 Čekija	 Čekijos kurčiųjų sąjunga https://www.cun.cz/cs/	Žurnalas „UNIE“ 	2016-2022	https://www.cun.cz/cs/casopis-unie/cankyveznakovemjazyce/

 Didžioji Britanija	 Britų kurčiųjų asociacija https://bda.org.uk/	Žurnalas „British Deaf News“ 	2006-2016 https://www.britishtdeafnews.co.uk/	
 Islandija	 Islandijos kurčiųjų draugija https://www.deaf.is/	Žurnalas „Döffblaðið“ 	1997-2022 -https://www.deaf.is/utgafa/frettir-tv/	
 Jungtinės Amerikos Valstijos	 Nacionalinė kurčiųjų asociacija https://www.nad.org/	Žurnalas „NADmag“ 	2007-2020 -	
 Latvija	 Latvijos kurčiųjų sajunga https://www.lns.lv/lat/	Laikraštis „KOPSOLI“ 	2005-2022 https://www.lns.lv/lat/jaunumi/avize_kopsoli/video_kopsoli/	
 Lenkija	 Lenkijos kurčiųjų asociacija https://www.pzg.org.pl/	Žurnalas „Świat cizzy“ 	2020-2022 https://swiatcizzy.pl/	

 Pietų Korėja	 한국농아인협회 Korėjos kurčiųjų asociacija http://www.deafkorea.com/ver/	Naujienlaiškis 한국농아인협회	2017-2021	-
 Singapūras	 The Singapore Association For The Deaf Singapūro kurčiųjų asociacija https://sadeaf.org.sg/	Naujienlaiškis „Signal” 	2014-2019 2021-2022	-

Kurčiųjų kultūra, istorija Lietuvos, Europos, pasaulio atminties institucijose (muziejuose, bibliotekose, archyvuose ir kt.)

kurčiųjų muziejus JAV
<https://www.museumofdeaf.org/?fbclid=IwAR0ybsDRI9oyN4NV3ejCrPck03DlaEZxB9WjoP8GqACOc4aIcdEEXjRJYPA> , video: <https://www.youtube.com/watch?v=ZNftPeEwMaY> , bibliotekos (kurčiųjų biblioteka JAV
<https://tndeaflibrary.nashville.gov/?fbclid=IwAR32KMqAvsVvwys6jkbcccdQTRakp7RkQp67V-MHxWtzAcJc09c6tZU-WvK4> video: <https://www.youtube.com/watch?v=1FrSpqUiGO4&t=46s>), archyvai)

Lietuvos kurčiųjų draugijos muziejus

Kauno kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centras

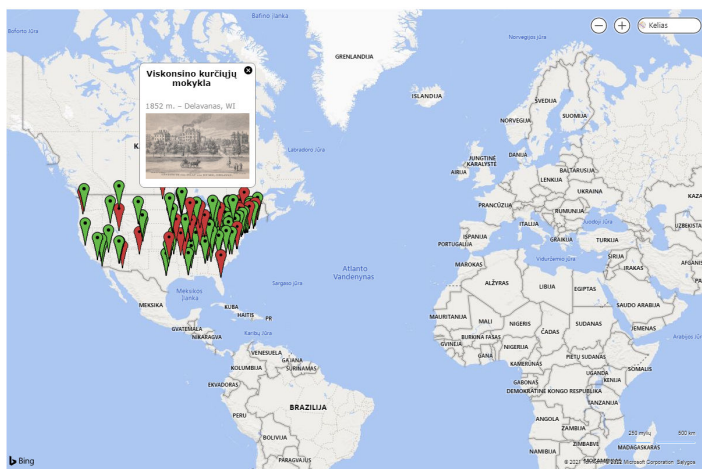

<http://www.lkd.lt/lkd-patalpose-oficialiai-atidaryta-pirmoji-muziejaus-ekspozicija>

<https://kknuc.lt/muziejus>

- Ugdymosi gestų kalba galimybės Lietuvoje, Europoje, pasaulyje
- Kurčiųjų kultūra, gestų kalba Lietuvos, Europos, pasaulio ugdymo įstaigose (mokyklose, kolegijose, institutuose, universitetuose)

JAV įkurtų mokyklų žemėlapis: <https://heartdeaf.com/overview/>

„Iš kur šitie žmonės atėjo“ (J. Jasėnas) (pvz., LKD prezidentai, kurtieji menininkai, kurtieji mokslininkai, kurtieji sportininkai ir t.t.). (Ne)virtuali paroda, pristatymas, pranešimas, filmas ir kt.

LKD prezidentas Kęstutis Vaišnora

<https://www.tv3.lt/naujiena/gyvenimas/lkd-prezidentas-kestutis-vaishnora-nori-keisti-pasauli-pradek-nuo-saves-n1050640>

Krepšinio legenda Robertas Puzinas

<https://www.basketnews.lt/news-167876-nuo-batu-taisyklos-iki-snaiperio-konkurso-ikvepianti-kurcio-ikl-krepsininko-istorija.html>

Kurčiųjų kultūros atspindžiai, asmenybės filatelijoje.

<https://www.etsy.com/dk-en/listing/709928419/8x-deaf-sign-language-1993-29c-unused>

<https://www.youtube.com/watch?v=umKI-WvNpKw>

Informacijos prieinamumas gestų kalba (pavyzdžiui, pasirinkto miesto, šalies muziejuose, teatruose, TV ir kt.)

<http://www.lkd.lt/lietuviu-gestu-kalba-bus-zymima-vieningu-grafiniu-zenklais>

<https://www.facebook.com/kurciujudraugija/photos/pcb.4546114502107775/4546114502107775>

- Kurčiųjų kultūra, asmenybės gatvės meno kūrinuose
- Kurčiųjų kūrėjų darbai miesto erdvėse
- Gatvės meno kūrinio, susijusio su kurčiųjų kultūra, istorija, projektas

Galima tarpdalykinė integracija: informatika, geografinės informacinės sistemos (gatvės meno kūrinių žemėlapių kūrimas) ir kt.

https://trip.lt/place/piesinys-tylos-zodziai/?fbclid=IwAR2Zub_nXv0o4PSB-PFb7PuLLLgWJGnD9aymSf-EPcF_AHkEJE6S6SN-AA8

<https://www.onlypenang.com/penang-attractions/penang-street-art-children-on-the-swing-louis-gan/>

„Brolis ir sesuo linksminasi sūpynėse“
Louis Gan (kurčias menininkas)
Džordžtaunas, Malaizija

<https://www.theage.com.au/national/victoria/deaf-dancer-graces-new-sevenstorey-mural-in-windsor-20170126-gtzhft.html>

Guido van Helten
<https://www.guidovanhelten.com/>
Melburnas, Viktorija, Australija, 2017 m.
2017 m. Australijos menininkas Guido van Helten nutapė Annos Seymour freską ant pastato Melburno politechnikos universiteto miestelyje Prahrane.
<https://www.youtube.com/watch?v=hSOhTZKsDo4>

<https://www.annaseymour.com/portfolio/guido-van-helten/>

Anna Seymour – kurčioji šokėja

<https://www.annaseymour.com/about/>

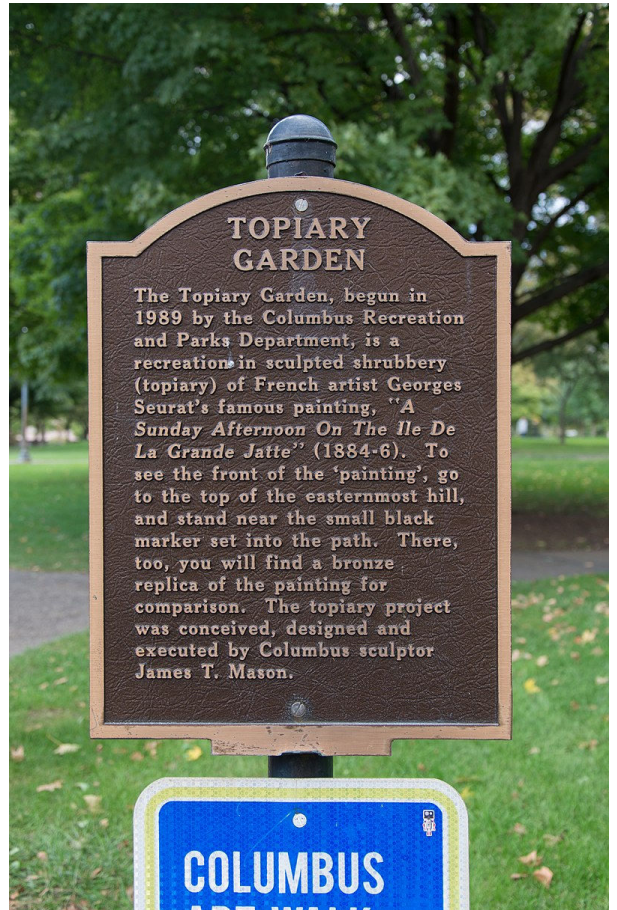
Kurčiųjų kultūrinės atminties ženklai miesto erdvėse (Vilnius, Kaunas, Klaipėdos kraštas, Panevėžys, Šiauliai, Telšiai, mano gimtasis miestas, pasirinktas Lietuvos, Europos, pasaulio miestas)

https://en.wikipedia.org/wiki/Topiary_Park#/media/File:Topiary_Park_02.jpg

<https://news.wosu.org/news/2017-07-03/curious-cbus-whats-the-story-behind-topiary-park>

https://en.wikipedia.org/wiki/Topiary_Park#/media/File:Topiary_Park_01.jpg

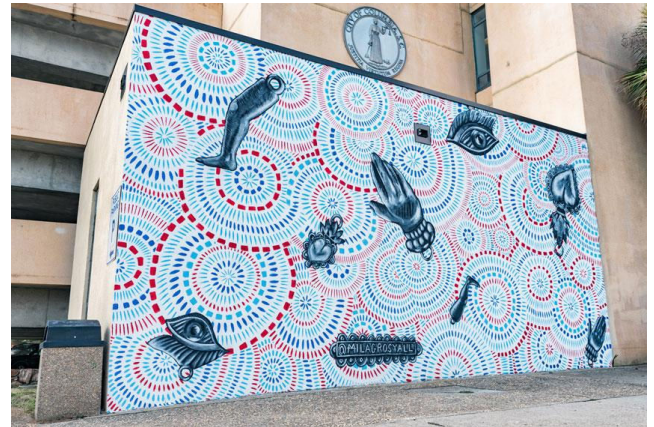
https://en.wikipedia.org/wiki/Topiary_Park#/media/File:Columbus,_Ohio_JJ_60-crop.jpg

<https://www.ppssf.org/news/2018/3/23/12-reasons-to-love-cesar-chaves-elementary-school>

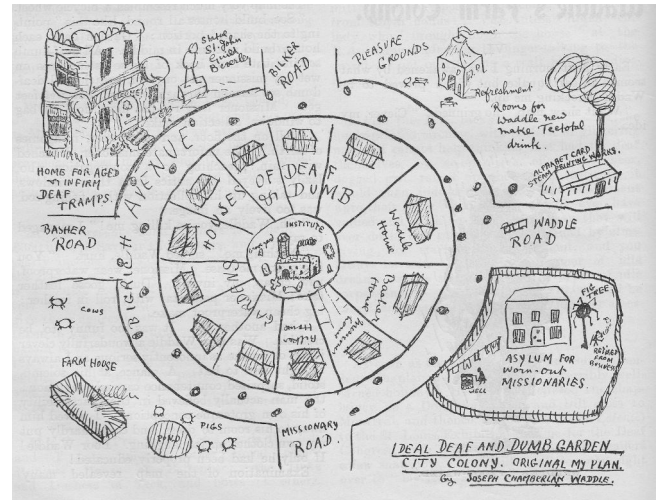
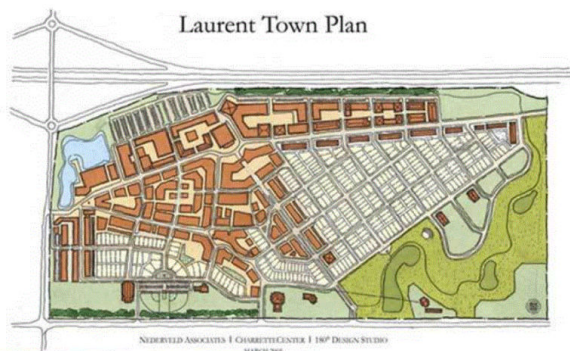
https://www.wikiwand.com/en/Sign_language

https://www.sc.edu/uofsc/posts/2018/01/public_art_php#.YdbutsnP2Uk

- Kurtiesiems draugiškas miestas
- Kurtiesiems pritaikyta architektūra
- Kurtieji architektai

Tarpdalykinė tema: tvarūs miestai ir gyvenvietės

Kurčiųjų miestelis... kaip įsivaizduota 1903 m.

DeafSpace design

<https://www.gallaudet.edu/campus-design-and-planning/deafspace>

<https://infoguides.rit.edu/deafspace>

<https://www.washingtonian.com/2016/01/13/gallaudet-universitys-brilliant-surprising-architecture-for-the-deaf/>

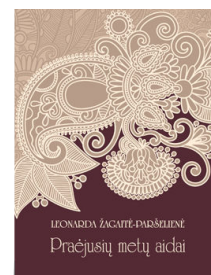
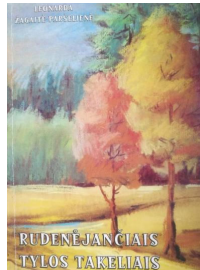
	
https://en.wikipedia.org/wiki/Olof_Hanson	https://www.lrytas.lt/gyvenimo-budas/likimai/2018/07/19/news/aplinka-turetu-padeti-kurti-kiekvien-o-saviverte-ir-nauda-visuomenei-7008119

Tema: Kurčiųjų sėkmės istorija
Kalbos vartojimas (A)
Tiksliai ir aiškiai perduoda informaciją, savarankiškai renka tinkamus informacijos perteikimo būdus, vaizdines priemones. Nagrinėja konkrečių pranešimų funkciją: informacinę, emocinę. (A7.3.)
Kurčiųjų kultūros pažinimas ir kultūrinė raiška (C)
[...] Vertina savo kultūrinę veiklą, socialinį aktyvumą bendruomenėje ir visuomenėje ir toliau planuoja saviraiškos galimybes bei būdus. Atsakingai ir kritiškai vertina medijas, intelektinių kultūros produktų vartojimą. (C1.3.)
Tarpdalykinės temos: ● asmens galios (idėjos, asmenybės); ● kultūrinis identitetas ir bendruomeniškumas (kultūros paveldas; gimtoji kalba; kultūrinė įvairovė, daugiakalbystė; kultūros raida, pilietinės visuomenės savikūra (intelektinė nuosavybė)); medijų raštingumas); ● darnus vystymasis (žmogaus teisės, lygios galimybės).

<http://www.ndt.lt/wp-content/uploads/2010-Akiratis-Nr.-11-303.pdf>
<http://www.ndt.lt/wp-content/uploads/Akiratis-2014-sausis-F1-16.pdf>
<http://www.ndt.lt/wp-content/uploads/Akiratis-spalis1.pdf>

Daugiau kaip 50 metų Lietuvos kurčiųjų draugijos veiklai atidavusi kurčiųjų kultūros puoselėtoja, poetė, Nepriklausomų rašytojų sąjungos (LNRS) narė **Leonarda Žagaitė Paršlienė**.
https://www.youtube.com/watch?v=gw4DQvKmWGO&list=PLY90_q6cMphp5husIIxctgC6pmcqDnCas&index=6 (0:23 - 1:18)

L. Paršlienė yra išleidusi savo keturias poezijos knygas.

Rimantas Ramonis

Lietuvių operatorius, režisierius. Kauno kurčiųjų fotografijos ir kino būrelis įkūrėjas, pantomimos būrelis atlikėjas. Jis rūpinosi kultūrinės veiklos metraščiu, filmavęs visus kurčiųjų kultūros renginius.

<https://www.delfi.lt/sveikata/sveikatos-naujienos/tylos-pasaulyje-s-kamba-muzika.d?id=5199904>

<https://www.youtube.com/watch?v=6RDmeWs1szA> (0:32 - 0:42:1:29 - 1:36).

<http://www.ndt.lt/wp-content/uploads/2011-Akiratis-Nr.-5-309.pdf>

	Danutė Ramonienė atsidavusi LKD bendruomenei nuo 1954 m. iki 2018 m. Ilgus metus vadovavusi kurčiųjų kultūrinei veiklai Kaune. Ji su vyru Rimantu Ramoniū kūrė kino mėgėjų filmus. http://www.ndt.lt/wp-content/uploads/2011-Akiratis-Nr.-5-309.pdf https://www.youtube.com/watch?v=6RDmeWs1szA (0:22-0:34; 0:43-0:53) https://www.delfi.lt/sveikata/sveikatos-naujienos/tylos-pasaulyje-s-kamba-muzika.d?id=5199904 https://www.youtube.com/watch?v=gw4DQvKmWGQ&list=PLY90_q6cMphp5husIIxctgC6pmcqDnCas&index=6 (1:14 - 1:52)
	Aleksas Jasiūnas Tuometės Lietuvos kurčiųjų sporto federacijos organizacijos steigėjas ir LKSK vadovas, buvęs Vilniaus kurčiųjų sporto instruktorius, ilgametis saviveiklininkas, Vilniaus kurčiųjų kurčiųjų reabilitacijos pirmininkas. http://www.ndt.lt/wp-content/uploads/2010-Akiratis-Nr.-2-294.pdf https://www.youtube.com/watch?v=AZxejnO1RS https://www.youtube.com/watch?v=PtYiZe7oeuM https://www.youtube.com/watch?v=gw4DQvKmWGQ&list=PLY90_q6cMphp5husIIxctgC6pmcqDnCas&index=6 (2:05- 2:44)

IV gimnazijos klasė

Pasiekimai

Pristato kitų šalių kurčiųjų padėtį visuomenėje, jų laimėjimus, tarptautines kurčiųjų organizacijas ir jų veiklą.

Nusako kurčneregijų komunikacijos ypatumus.

Vertina savo kultūrinę veiklą, socialinį aktyvumą bendruomenėje ir visuomenėje ir toliau planuoja saviraiškos galimybes bei būdus.

Atsakingai ir kritiškai vertina medijas, intelektinių kultūros produktų vartojimą. (C1.3.)

29.3. Kurčiųjų kultūros ir literatūros pažinimo mokymo(si) turinys

29.3.1. Kurčneregiai. Nusakomi kurčneregijų komunikacijos ypatumai.

<https://www.perkins.org/the-evolution-of-deafblind-communication/>

Trumpai apie kurčneregius

Kurčneregystė yra unikali negalė, kai turimi regos ir klausos sutrikimai veikia bendravimą, mobilumą ir apsunkina informacijos bei aplinkos suvokimo prieinamumą. Kurčneregys asmuo gali turėti regos ir/ar klausos likučių, bet tų sutrikimų visuma neproporcingai smarkiai apsunkina vaiko vystymąsi, gyvenimą ir mokymąsi. Kurčneregys – tai ne kurčias žmogus, kuris negali matyti ar neregys, kuris negali girdėti. Problema yra ne vienos negalės priedas prie kitos. Tai ne tik bendravimo ar aplinkos suvokimo sunkumai. Tai kartu abi šios problemos ir dar daug daugiau. Kurčneregiai vaikai negali panaudoti vieno jutimo kitam kompensuoti. Todėl jiems netinka paslaugos ir ugdymo formos, skirtos tik regos, tik klausos ar tik protinę negalę turintiems. Plačiau apie tai galima pasiskaityti www.kurcneregiai.lt.

<https://www.deafblind.ch/deafblind/communication-with-deafblindness>

Kaip bendrauja kurčnerėgiai?

Kurčnerėgiai labai retai visiškai nemato ir negirdi. Dažniausiai kurčnerėgiais tampama sutrikusios klausos asmeniui netekus dalies regos ir atvirkščiai – nusilpus silpnaregio ar neregio klausai. Bendraujama įvairiais būdais. Dalis kurčnerėgių kalba sakytine kalba. Komunikacijos būdas pasirenkamas atsižvelgiant į turimus regos ir klausos likučius, sutrikimų pobūdžio ir atsiradimo laiko, pačių kurčnerėgių išsilavinimo ir pageidavimų, šalies gestų kalbos vertimo tradicijų ir pan.

Kurčnerėgių negalė vienija nepaprastai skirtingų gebėjimų žmones. Svarbiausias kriterijus yra klausos ir regos sutrikimų atsiradimo laikas: ar tai įgimta ar įgyta negalė. Pavyzdžiui, Helena Keller nėra gimusi kurčnerėgė, ji apako ir apkurto būdama 1,5 metų.

Kol kas niekas nežino, kiek Lietuvoje gyvena kurčnerėgių žmonių. Nei švietimo, nei socialinės ar sveikatos apsaugos sistemos nerenka tokių duomenų ir neišskiria šios negalės, kaip atskiros. Todėl nėra duomenų apie Lietuvoje gyvenančių kurčnerėgių komunikaciją, neturime ir patvirtintos dviejų rankų taktilinės pirštų abėcėlės.

Žemiau pateikiami populiariausi užsienio šalyse gyvenančių kurčnerėgių bendravimo būdai.

Kurčneregių bendravimo būdai

<https://kuurosokeat.fi/galleria/videoita/>

http://bundesarbeitsgemeinschaft-taubblinden.de/?page_id=209

Gestų kalba ir jos pritaikymai	
Modifikuota gestų kalba	
	Kai kurie kurtieji ar neprigirdintys, netekę dalies regos, toliau naudoja gestus. Dažniausiai reikia lėčiau daktiliuoti, sulėtinti ir aiškiau rodyti gestus, dėvėti kontrastingus odos spalvai rūbus.
Kurčneregys kalbasi naudodamas taktilinius gestus.	
Adaptuoti gestai	
	Kai kurie kurčneregiai turi ribotą periferinį lauką, vadinamą tunelinį matymą. Tada gestų amplitudė siaurinama iki labai mažos erdvės dažniausiai krūtinės lygyje. Kai kuriuos gestus tada reikia adaptuoti.
Kurčneregys stebi savo vertėją maždaug 1,5 metro atstumu.	

Taktilinė gestų kalba

Du žmonės bendrauja taktiline gestų kalba.

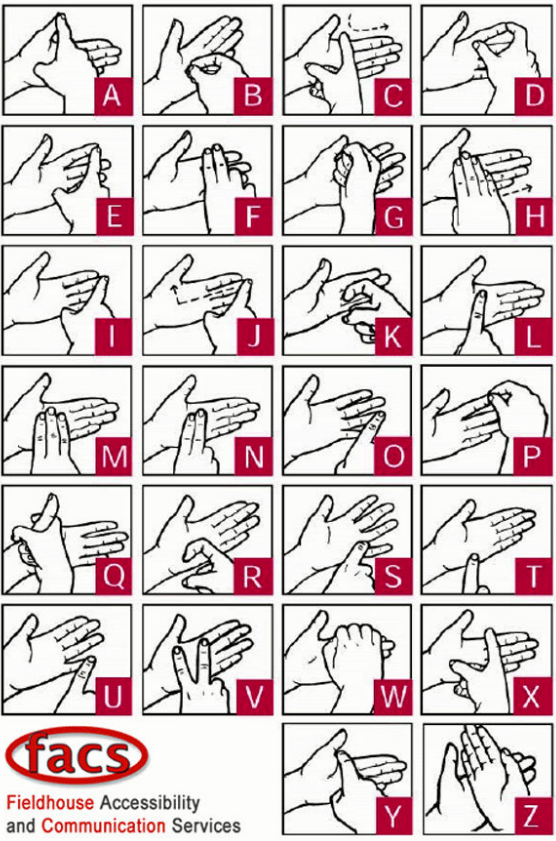
Kurčneregys žmogus uždeda savo rankas ant „kalbančiojo“ rankų, tokiu būdu jausdamas gestų formą, judesius ir lokalizaciją. Kai kurie gestai ir veido išraiškos modifikuojami. Galima naudoti vienos rankos ar dviejų rankų taktilinę gestų kalbą.

Kurtieji ir neprigirdintys žmonės užaugę kurčiųjų gestų kalbos aplinkoje, tapę kurčneregiais dažniausiai renkasi taktilinę gestų kalbą. Tuo tarpu kalbėję sakytine kalba ir išmokę gestus vėliau, pirmenybę teikia kalkinei taktilinei gestų kalbai. Kiekvienam kurčneregiiui yra reikalingas individualus vertėjas ir palydovas.

Vertimo pavyzdys:

<https://www.youtube.com/watch?v=9GrK3P15TYU>

Be to, svarbu pabrėžti, kad kurčneregiiui reikalingas ne vienas vertėjas, o du. Vienas jų bendrauja taktiline gestų kalba, o kitas, sėdi už nugaros ir esant aplinkos pokyčiams informuoja kurčneregį apie pasikeitusią aplinką (juokiasi, verkia, įėjo žmogus, trypčioja ir pan.) specialiais ženklais perduodamas lietimais per nugarą. Lytėjimo ženklų kalba gavėjas uždeda rankas ant bendraujančių rankų ir jaučia ženklus. Taktilinė gestų kalba iš esmės yra tokia pati kaip gestų kalba, tačiau prarandate svarbius elementus, tokius kaip veido išraiškos ir burnos judesiai. Ženkilai yra aiškūs, kad juos būtų lengviau apčiuopti ranka. Lytėjimo gestų kalba gali būti atliekama taip pat greitai, kaip ir gestų kalba, jei gavėjas yra patyręs lytėjimo vartotojas. Tačiau lytėjimo gestų kalbos skaitymas reikalauja daug daugiau dėmesio ir susikaupimo.

	Taktilinės gestų kalbos greitis ir vykdymas visada turi būti pritaikyti kurčneregio poreikiams. Teigiamas grįžtamasis ryšys lytėjimo pokalbio metu gali būti duodamas nedideliais glostymais per plaštaką, šlaunį ar petį. https://www.fddb.dk/tilbud-til-dig/hvordan-kommunikerer-doevblinde/tegnprog-og-taktil-tegnprog/
Sekimas	
 <i>Taip atrodo kurčneregio rankos, sekančios kalbančiojo rankas.</i>	Kai kurie kurčneregiai, turintys labai siaurą regėjimo lauką, gali ir matyti, ir taktiliškai sekti rodomus gestus. Tuo tikslu yra liečiamas kalbančiojo riešas ar alkūnė. Tai pagreitina gestų suvokimo procesą.
Taktilinė pirštų abėcėlė (daktilis)	
 facs Fieldhouse Accessibility and Communication Services	Nenaudojus gestų kalbos bendravimui, pasirenkama taktilinė pirštų abėcėlė. Turintiems Ušerio sindromo II-III tipą išmokti taktilinę gestų kalbą gali būti per sunku. Jiems patogiau laikyti savo ranką virš daktiliuojančios rankos, ant delno ar delnu apglėbus kalbančiojo ranką. Aklieji ir silpnaregiai gyvenimo eigoje praradę klausą, ar kurčneregiai, buvę kurtieji ir neprigirdintys nenaudoję gestų kalbos bendravimui, dažnai pasirenka taktilinę pirštų abėcėlę. Tapus kurčneregiu išmokti taktilinę gestų kalbą gali būti per sunku. Kurčneregiams patogiau laikyti savo ranką virš daktiliuojančios rankos, ant delno ar delnu apglėbus kalbančiojo ranką.

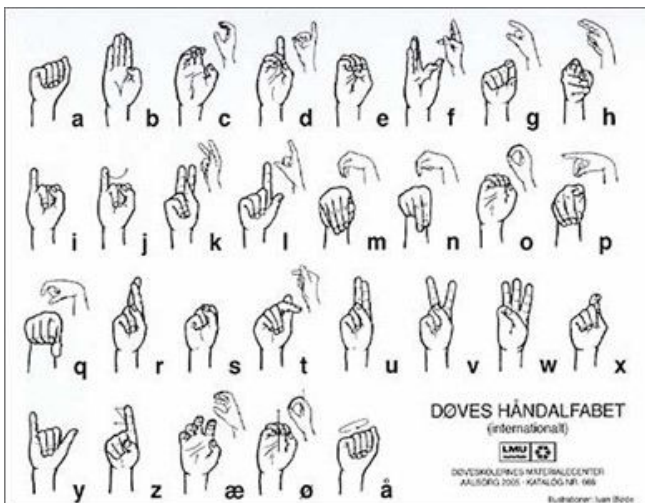

Kurčneregio rankos, bendraujančios taktiline pirštų abėcėle.

- TAIP – reikia du kartus “suploti” dviem pirštais delną
- NE – dviem pirštais “šluojančiu” judesiu nubraukti per delną

<https://kurcneregiai.lt/kas-tai/igyta-kurcneregyste/kurcneregiju-daktilis>

Danų rankinė abėcėlė atliekama viena ranka ir naudojama rašant žodžius, kuriems nėra oficialių ženklų, pavyzdžiui, vietovardžiams, asmenvardžiams ir naujoms sąvokoms. Jis taip pat gali būti naudojamas kaip priedas prie atskirų ženklų, siekiant užtikrinti, kad vienas kitą suprato teisingai.

<https://www.fddb.dk/tilbud-til-dig/hvordan-kommunikerer-doevblinde/tegnprog-og-taktil-tegnprog/>

Tadoma

Tadomos būdu kurčneregė kalbasi su mokytoju.

Tadoma – tai būdas, kai praktiškai aklas kurčneregys „skaity“ taktiliniu būdu. Uždėjus nykštį ant kalbančiojo smakro, o kitus pirštus ant skruosto, jaučiama kalbančiojo balso sukeliama vibracija ir lūpų judesiai. Šiais laikais šis metodas labai retai naudojamas.

Tai būdas kurčneregams, turintiems menką regėjimą arba visai jo neturintiems, liečiant skaityti kito žmogaus kalbą. Jie uždeda nykštį ant kito žmogaus smakro, o pirštus – ant kito žmogaus skruosto, kad pajustų to žmogaus balso virpesius ir lūpų judesius. Šis metodas šiais laikais naudojamas retai.

Kiti kurtieji arba neprigirdintys žmonės, turintys gerą regėjimą, naudoja kalbos skaitymą, taip pat liekamąjį regėjimą ir klausą. Jie gali naudoti klausos aparatus, kochlearinius implantus ir (arba) pagalbinius klausymosi prietaisus, kad padėtų geriau išgirsti ir suprasti kitus žmones.

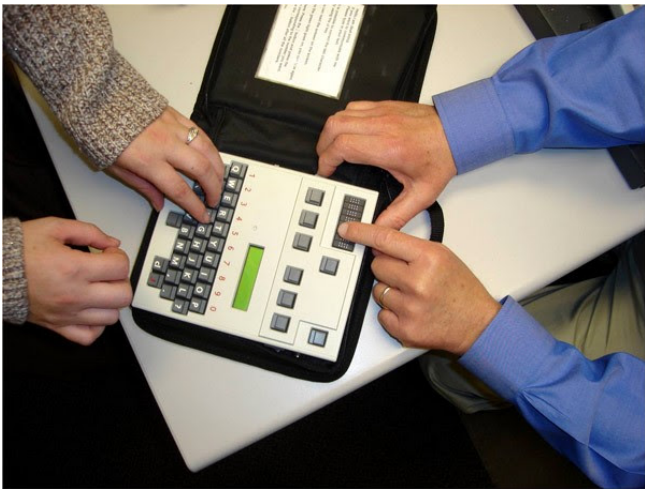
Tadoma yra kurčneregių asmenų naudojamas bendravimo būdas^[1], kai kurčneregys uždeda mažąjį pirštą ant kalbėtojo lūpų, o pirštus – išilgai žandikaulio linijos.^[2] Viduriniai trys pirštai dažnai krenta išilgai kalbėtojo skruostų, o mažasis pirštas paima garsiakalbio gerklės virpesius. Jis kartais vadinamas lytėjimo skaitymu iš lūpų, nes kurčneregys jaučia lūpų judesius, taip pat balso stygų virpesius, skruostų pūtimą ir šiltą orą, skleidžiamą iš nosies garsų, tokių kaip „N“ ir „M“.^[3] Rankų padėtis skiriasi, ir tai yra metodas, kurį kartais naudoja žmonės, norėdami palaikyti likusią klausą.

Kai kuriais atvejais, ypač jei kalbėtojas moka gestų kalbą, kurčneregys gali pasinaudoti Tadoma metodu viena ranka, kad apčiuoptų kalbėtojo veidą, o tuo pačiu kurčias aklas kita ranka. pajuskite, kad kalbėtojas pasirašo tais pačiais žodžiais. Tokiu būdu abu metodai sustiprina vienas kitą, suteikdami kurčneregui daugiau galimybių suprasti, ką kalbėtojas bando perteikti.

Be to, Tadoma metodas kurčiajam aklajam gali suteikti glaudesnę ryšį su kalba, nei jis būtų turėjęs kitu atveju. Tai, savo ruožtu, gali padėti jiems išlaikyti kalbos įgūdžius, kuriuos jie išsiugdė prieš apkurtimą, o ypatingais atvejais – išmokti kalbėti visiškai naujus žodžius.

Šį metodą sunku išmokti ir naudoti, o šiais laikais jis retai naudojamas. Tačiau nedidelė dalis kurčneregių sėkmingai naudoja Tadoma kasdieniame bendravime.

	Tadoma metodas buvo išrastas Amerikos mokytojų Sophie Alcorn ir sukūrė ne Perkins aklųjų mokyklą į Massachusetts. Jis pavadintas pirmųjų dviejų vaikų, kuriems jis buvo mokomas, vardu: Winthrop "Tad" Chapman ir Oma Simpson. Tikėtasi, kad mokiniai išmoks kalbėti bandydami atkurti tai, ką jautė kalbančiojo veide ir gerklėje liesdami savo veidą. https://hmn.wiki/lt/Tadoma
--	---

Betarpinės komunikacijos būdai	
Brailio eilutės komunikatorius	
 <i>Du žmonės pokalbiui naudoja komunikatorių.</i>	Kai kurie kurčneregiai žmonės naudoja Brailio komunikatorius. Tai mažas mobilus prietaisas įgalinantis kurčneregius bendrauti su matančiaisiais. Vienoje prietaiso pusėje yra įprastinė klaviatūra ir ekranas, kitoje – 8 langelių Brailio eilutė. Matantis žmogus išspausdina tekstą klaviatūroje, kurčneregys jaučia pirštais Brailio raštu parašytą tekstą savo pusėje Brailio eilutėje. Jis Brailio raštu rašo atsakymą, o regintis žmogus skaito tekstą ekrane.
Tekstofonas	
 <i>Kurčneregys skambina naudodamasis tekstofonu su Brailio eilute.</i>	Tekstofonas prijungtas ir padėtas ant Brailio eilutės, nors abu gali būti ir atskirai. Tai leidžia kurčneregiumi, skaitančiam Brailiu, naudotis telefonu. Taip pat šią sistemą galima naudoti betarpiškam bendravimui su kitu asmeniu, neturinčiu įgūdžių bendrauti kurčneregiumi asmeniui priimtiniu būdu. Taip pat, kai kurie asmenys gali naudotis tekstofonais su dideliais kompiuterių ekranais ir didesniu šriftu komunikacijai su kitais.
Subtitruotas telefonas	

Kurčneregys telefoninį pokalbį stebi užrašytą padidintu šriftu ekrane.

Kai kurie kurčneregiai naudoja telefoninius priedus tarpusavio pokalbiams. Turint telefono priedėlį galima naudotis paslauga, kuri kito pašnekovo žodžius užrašo kompiuterio ekrane. Tokiu būdu kurčneregys ne tik klausosi pašnekovo, bet ir skaito jo žodžius. Monitoriuje galima keisti fono spalvą, šriftus ir jų dydį.

Brailio užrašinė

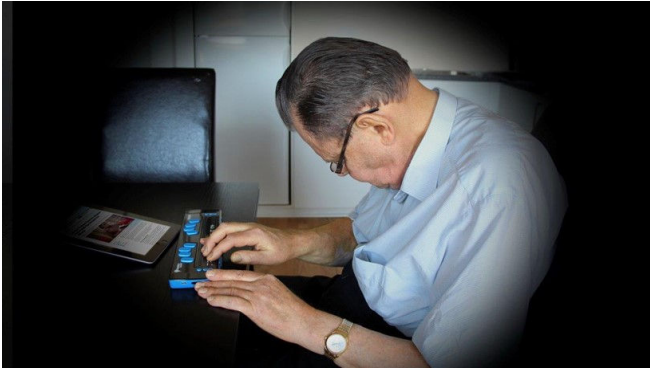

Kurčneregiai taip pat naudojami Brailio užrašinėmis komunikacijai su žmonėmis, kurie neskaito Brailiu ar nežino naudojamos komunikavimo sistemos. Daugumą užrašinių galima prijungti prie delninių kompiuterių, kuriais dažnai naudojasi kiti.

Kompiuterinis Brailio raštas

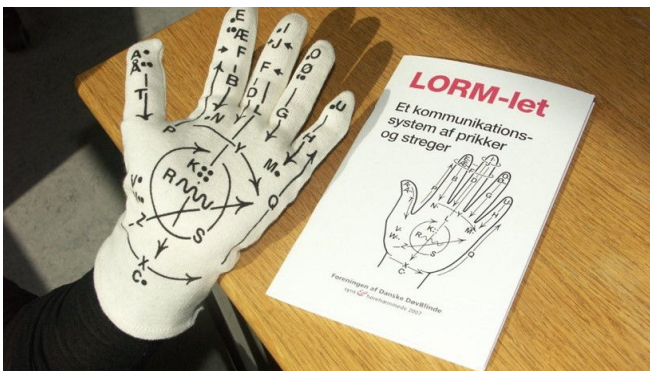
https://www-deafblind-ch.translate.goog/deafblind/communication-with-deafblindness/tactile-forms-of-communication/computer-braille?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=lt&_x_tr_hl=lt&_x_tr_pto=sc

Kurčneregis žmogus sėdi susikaupęs, pasilenkęs prie taško ekrano, kuris yra prijungtas prie iPad

<https://www.fddb.dk/tilbud-til-dig/hvordan-kommunikerer-doevblinde/teknologiske-hjaelpemidler/>

LORM pirštinė

LORM pirštinė, balta su juodomis linijomis ir taškais, nurodančiomis raides, ir buklete LORM-light

<https://www.fddb.dk/tilbud-til-dig/hvordan-kommunikerer-doevblinde/lorm/>
http://bundesarbeitsgemeinschaft-taubblinden.de/?page_id=224
http://bundesarbeitsgemeinschaft-taubblinden.de/?page_id=227

Vaizdo didintuvas

Delninis vaizdo didintuvas

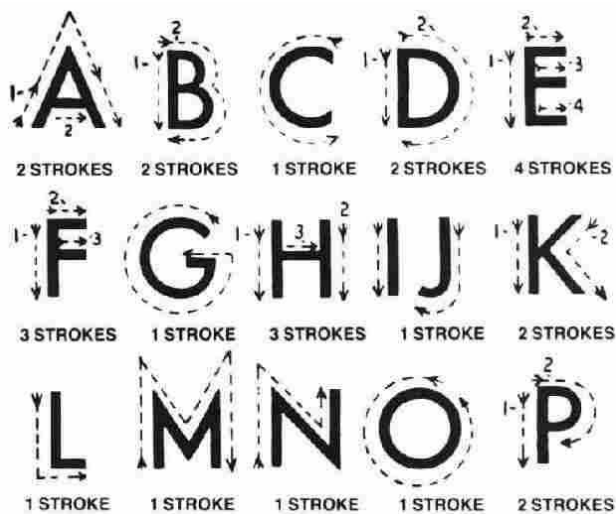
https://store-humanware-com.translate.goog/hau/magnifiers?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=lt&_x_tr_hl=lt&_x_tr_pto=sc

Kišeninis vaizdo didintuvas

Alternatyvi komunikacija

Rašymas į delną

Bendraujantys su kurčneregiais tam tikra tvarka rašo didžiosiąsias raides į klausančiojo delną. Kiekviena raidė rašoma delne toje pačioje vietoje. Šis komunikacijos būdas dažnai naudojamas kurčneregiam bendraujant viešumoje.

Policijos pareigūnas kurčneregiiui rašo didžiosiomis raidėmis į delną.	
Medžiagos šaltiniai: https://kurcneregiai.lt/pagrindinis-puslapis/kurcneregiiu-komunikacija	

Rekomendacijos

- Pasirūpink, kad kalba kurčneregiiu rankoms būtų pasiekama.

„Daugeliui žmonių, kurie yra kurčneregii, rankos – tai vienintelis jutimo organas, galintis patikimai priimti ir perduoti kalbą. Girdintis mažas vaikas, kol pats išstara pirmuosius savo žodžius, pirmiausia išgirs tūkstančius žodžių, kuriuos kalba aplinkiniai. Taip ir kurčneregys, pirmiausia turi „paliesti“ tūkstančius „žodžių“, kol sugebės pats suprasti kalbą ir imsi tarti savo pirmuosius „žodžius“. Todėl reikia jį supažindinti su tais žodžiais, kurių reikšmę jis bus pajėgus suvokti, sužinodamas apie tam tikrą daiktą. Bus prasminga įvardinti vaikui tuos objektus, kuriuos jis liečia rankomis veiklų metu, su kuriais turėdamas sąlytį patiria įvairius jausmus.

Tokiu būdu gestų kalba yra paprastas ir efektyvus kelias paversti kalbą taktiliškai pasiekiamą. Aliaskoje gyvenantys vaikai kurčneregii gestų kalbos išmoka natūraliu būdu, nes šios kultūros žmonės jau nuo senų laikų moka ir naudoja gestų kalbą bendraudami per atstumą, kai išvyksta medžioti. Šeima pradeda naudotis gestais nuosekliai ir netrukus juos realizuoja, jeigu vaikas gimsta kurčias. Vaikai, kurie gimsta kurčneregiais toje kultūroje, daugiausiai gestų dažniausiai išmoka 4-5 metų amžiaus. Tai vienintelis pagrindas (toks amžius) paversti gestų kalbą suprantama ir pasiekama. Kurčneregii gyvenimo erdvė yra labai siaura, todėl reikia siūlyti ir užtikrinti, kad sąlytis su aplinka vyktų lengviau. Mokytojai, tėvai ir kurčneregiais besirūpinantys žmonės turi gerai apgalvoti, kaip sukurti kurčneregiiui vaikui tokią kultūrą (aplinką) klasėje ar namuose, kurioje būdamas vaikas galėtų savo rankomis girdėti kalbą (ar matyti ją akimis, jeigu vaikas yra kurčias). Paversti kalbą suprantamą rankoms ar akims yra kas kita nei mokyti kalbos „ženklas po ženklo“ (pradedant nuo abėcėlės). Vaikas ar suaugęs mokosi kalbos iš pagrindų, nuolatos įprasmindamas ją kasdienybėje ir realizuodamas (vartodamas žodžius tiksliai), o ne pavieniais žodžiais. Kartais mokytis atskirų, pavienių žodžių, yra būtina, bet tik tokiais atvejais, kai tai iš esmės yra susiję su visa apimančia programa, siekiančia paversti kalbą žmogui prieinama ir suprantama.

Gestų kalba ir Tadoma metodas, nurodomieji lietimai, signalizuojantys objektai, daiktai – simboliai, Brailio raštas – visi šie keliai negirdinčiam ir nematančiam asmeniui gali palengvinti bendravimą. Kurčneregii galima pakviesti liesti Tave, kai Tu kalbi: vaiko nykščiu lengvai paliesti lūpas, o kitus pirštus ištiesti liečiant jais kaklą, ties gerkle, kur juntama garso vibracija (ši rankų pozicija vadinama Tadoma pozicija). Nurodomųjų lietimų ir/ar signalizuojančių objektų aktyvinimas gali reprezentuoti vieną iš pirmųjų simbolinių kelių, parodančių vaikui, kas gali atsitikti, ir būti vienu iš pirmųjų kelių, paverčiančių kalbą taktiliškai pasiekiamą.

- Žinok (suvok), kad tavo rankos yra jausmų nešėjos ir atlieka praktines funkcijas.

Kiekvieną kartą, kai mes liečiame vienas kitą, mes kažką pasakome savo prisilietimo kokybe. Kurčneregii turbūt tokią komunikaciją gali priimti daug jautriau nei žmonės, kurie mato ir girdi, kurie pagrindinį savo dėmesį sutelkia į tai, ką mato ir girdi, o ne į prisilietimą. Mes turime aiškiai suvokti (žinoti), kuo (kokiais jausmais...) dalijamės tuo metu, kai liečiame (rankų greitis liečiant, jų lengvumas ar sunkumas, šiluma ar šaltis – visa tai ir dar daugiau – laimė, liūdesys, įtūžis, pyktis, nekantrumas, nusivylimas...). Jei mes suvoksime, ką mūsų rankos perduoda, tai padės mums palaikyti komunikaciją. Visgi mes ne visada tiksliai sugebėsime žinoti ir kontroliuoti, ką perduoda mūsų rankos. Tai suvokti mums padės sąmoningos ir dėmesingos kurčneregii rankos, atspindinčios mūsų jausmus, tačiau tik tuomet, jei būsime jautrūs vaiko reakcijoms į mūsų prisilietimus.

Tačiau rankos gali išreikšti ne tik jausmus, bet ir ketinimus, jos gali perduoti praktines funkcijas. Prisilietimas gali būti įsakymas, klausimas, sušukimas, kvietimas, paprastesnė ar sudėtingesnė pastaba. Jeigu bendraujančio su kurčneregiiu prisilietimai yra ypač stiprūs, tai nesvarbu, ar sąveikų metu vyksta verbalinis ar neverbalinis bendravimas. Per daug įsąmūš klausimai (į kuriuos klausiantysis jau žino atsakymą) ar užduotys gali grėsti tuo, kad vaikas pasišalins iš pokalbio. Pastabos, klausimai ir kvietimai

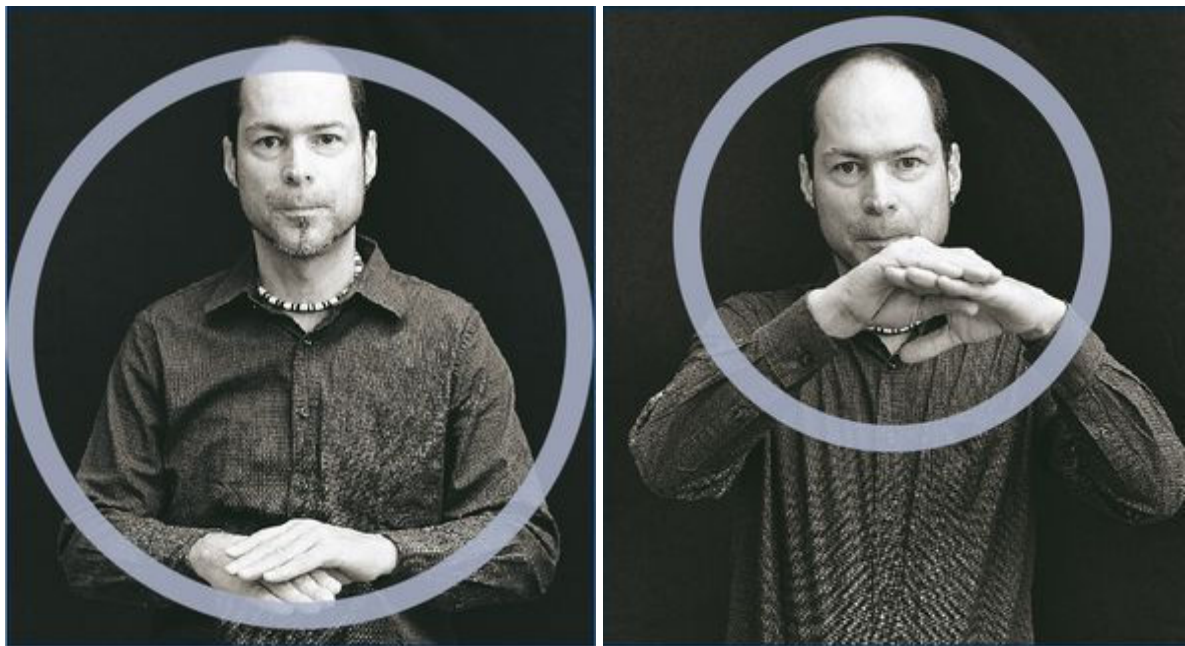
turėtų vaiką padrašinti ir paskatinti dalyvauti jį bendroje veikloje, todėl labai svarbu mokėti perduoti savo ketinimą vaikui. Sąveikos metu galima daryti pauzę, kad pakomentuotume prisilietimą, kuris vaiką sudomino (prisilietimai neturėtų peržengti vaiko patirties ribų ir būti jam suprantami, ne per sudėtingi). Komentarai (paaiškinimai) turėtų būti paprasti: „rankos į rankas“ forma; vaiko gesto imitacija, tarsi sakytume jam: „Aš girdžiu, ką Tu sakai“. Tai būtų panašu į akių kontaktą ar linktelėjimą galva – kaip atsakas tam, kuris mato. Svarbu žinoti, kad komentuojant (skirtingai nei įsakant ar nurodant) vaikas neturėtų jausti reikalavimo, pretenzijų.

Norint išmokyti komentuoti savo rankomis sąveikų su kurčneregiais metu, būtina sugebėti atsispirti bandymams visada vadovauti ir atlikinėti už kitą asmenį tai, ką jis gali pats. Tai dažnai pasitaiko praktikoje, nes kyla natūralus noras padėti asmeniui, kuriam pagalba atrodo būtina dėl jo jutiminės negalės. Reikia įsidėmėti, kad kurčneregys gali pats atrasti įvairius dalykus, daug ką pastebėti ir siūlyti, nors mes ir ne visada kreipsime jo rankas to link, ne visada joms vadovausime. Todėl vaiko rankoms reikia duoti laisvę ir laiko saviraiškai.

Viena suaugusi moteris (kurčneregė) yra aprašiusi savo patirtį apie prisilietimus po operacijos, kai atsigaudama po narkozės ima jausti savo kūną. Dar būdama be akinių ir be klausos aparato, ji pajuto rankos prisilietimą – glostymą, kuris tarsi sakė jai, kad „viskas yra gerai“... Ta ranka jai reiškė visą pasaulį. Tuo momentu ji perdavė daug daugiau nei tai padaryti galėtų regėjimas ir klausas...

Taigi rankų prisilietimai mūsų kultūroje – didžiulė vertybė, kuri kaip išraiškos priemonė dažnai ir visai be reikalo yra ignoruojama. Kurčneregiai gali būti mūsų mokytojai, kurie mus visus gali išmokyti, kaip sumaniai naudotis savo rankomis.“

Daugiau rekomendacijų galima rasti <https://kurcneregiai.lt/ugdymas/rekomendacijos>.

https://www-deafblind-ch.translate.google.de/deafblind/communication-with-deafblindness/visual-forms-of-communication/visual-frame-signing?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=lt&_x_tr_hl=lt&_x_tr_pto=sc

Ištekliai:

Kurčneregių bendravimo metodai

<https://www.youtube.com/watch?v=YhDtqtd1CZY>

Kurčneregių organizacijos:

<https://wfdb.eu/links-of-interest/>

Pasaulio kurčneregių federacija WFDB (Norvegija) - <https://wfdb.eu/>

Amerikos kurčiųjų aklių asociacija AADB - <https://www.aadb.org/index.html>

Australijos kurčneregių asociacija DBA - <https://www.deafblind.org.au/>
Kanados kurčneregių asociacija (nacionalinė) - <https://www.cdbanational.com/>
Helen Keller fondas (Olandija) - <https://helenkeller.nl/>
Naujosios Zelandijos kurčneregių asociacija - <https://deafblindassociation.nz/>
Škotijos kurčneregių labdaros organizacija DBS - <https://dbscotland.org.uk/>
Ispanijos kurčneregių asociacijų federacija FASOCIDE - <http://www.fasocide.org/es/>
Pietų Afrikos kurčneregių organizacija DBSA- <http://deafblindsa.co.za/>
Tarptautinė kurčneregių organizacija (Kanada) DbI - <https://www.deafblindinternational.org/>
Tarptautinė kurčneregių labdaros organizacija Sense(D. Britanija) - <https://www.sense.org.uk/>
Nacionalinė kurčneregių šeimų asociacija NFADB - <https://www.nfadb.org/>
Europos kurčneregių tinklas EDBN (Danija?) - <https://edbn.org/>

Europos kurčneregių sąjunga (Kroatija) - <http://www.edbu.eu/> :
<http://www.edbu.eu/edbu-members/>:

Flandrijos kurčneregių interesų grupė ar Annos Timmerman kurčneregių organizacija (Belgija) -
<https://www.doofblind.be/>

Bulgarijos nacionalinė kurčiųjų ir aklųjų asociacija НАСГБ - <http://www.nasgb.org/>

Kroatijos kurčneregių asociacija DODIR - <https://dodir.hr/>

Čekijos kurčneregių draugija LORM - <https://www.lorm.cz/>

Danijos kurčneregių asociacija FDDDB- <https://www.fddb.dk/>

Nacionalinis kurčneregystės centras DEAFBLIND (D. Britanija) - <https://deafblind.org.uk/>

Suomijos kurčneregių asociacija - <https://kuurosokeat.fi/>

Prancūzijos nacionalinė kurčiųjų aklųjų asociacija ANPSA - <https://www.anpsa.fr/>

Vokietijos federalinė kurčiųjų aklųjų asociacija BAT - <http://bundesarbeitsgemeinschaft-taubblinden.de/>

Vengrijos nacionalinė kurčneregių asociacija SVOE - <http://siketvak.hu/>

Islandijos kurčneregių asociacija Fjóla - <http://www.deafblind.is/> /

<https://www.facebook.com/Fj%C3%B3la-Deafblind-Iceland-790302724353408/>

Italijos kurčneregių ir psichosensorinių sutrikimų turinčių žmonių bei jų šeimų fondas -
<https://www.legadelfilodoro.it/it/>

Norvegijos kurčneregių asociacija FNDB- <http://fndb.no/>

Slovėnijos kurčneregių asociacija DLAN - <http://www.gluhoslepi.si/sl/>

Ispanijos kurčneregių asociacija ASOCIDE - <http://www.asocide.org/>

Švedijos kurčneregių asociacija FSDB - <http://www.fsdb.org/>

veicarijos kurčiųjų aklųjų asociacija SNABLIND - <https://www.deafblind.ch/deafblind>

Pokalbiai su Kaja:

„Pagaliau supratau, kad bendravimas nebūtinai yra pokalbis duota tema. Tai ypatingas informacijos gavimo ir davimo būdas. Daug svarbiau yra sugebėjimas „įeiti į pokalbio zoną“. Kai kurčneregys vaikas ir jo partneris (mokytojas, tėtis, mama) jautriai ir atsakingai išsiklauso vienas į kitą, kai jie jautriai ir atsakingai formuoja savo pokalbį ir išreiškia savo poreikius, atsitinka kažkas labai ypatinga. Tada kurčneregys ir jo partneris tampa „to, kas pasakys“, ar paprasčiau tariant, pokalbio bendraautorais. Jie tampa „bendrakalbiais“ ir „bendraklausytojais“. Jie tampa „mes“.

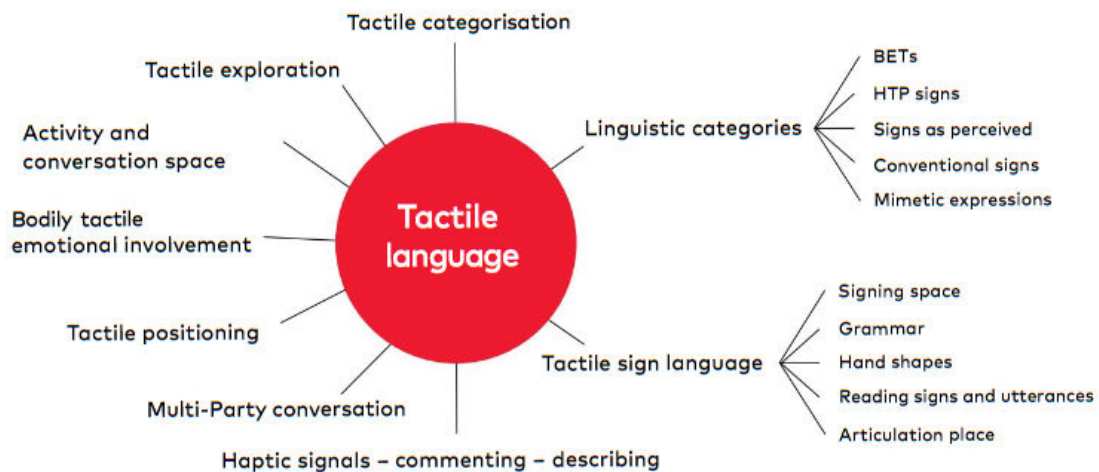
Kūrybiškumo „viršūnė“ galima pavadinti tai, kas vyksta tarp kurčneregio vaiko ir jo partnerio. Tai atsitinka tik tada, kai jie yra labai artimai susiję ir pasidalinę savo patirtim bei vienas kitu pasitiki.

Atsiranda vienintelio atsako į kartu patiriamus pojūčius poreikis, nuoširdžiai dalinantis buvimu kartu. Tokio buvimo kartu neplanuoja nei vienas iš dalyvių. Pokalbis tarp kurčneregio vaiko ir partnerio, kai jie ypač artimai vienas su kitu susiję, yra tikra to žodžio prasme pedagoginio meno „viršūnė“. Reaguojama į buvimą kartu, džiaugiamasi tuo potyriu. Svarbiausiu tampa tarpusavio veidas į veidą sąveikos principu vykstantis pokalbis „čia ir dabar“. Tokiame pokalbyje atgaminamos ne tik senos patirtys, bet ir kuriamos naujos.

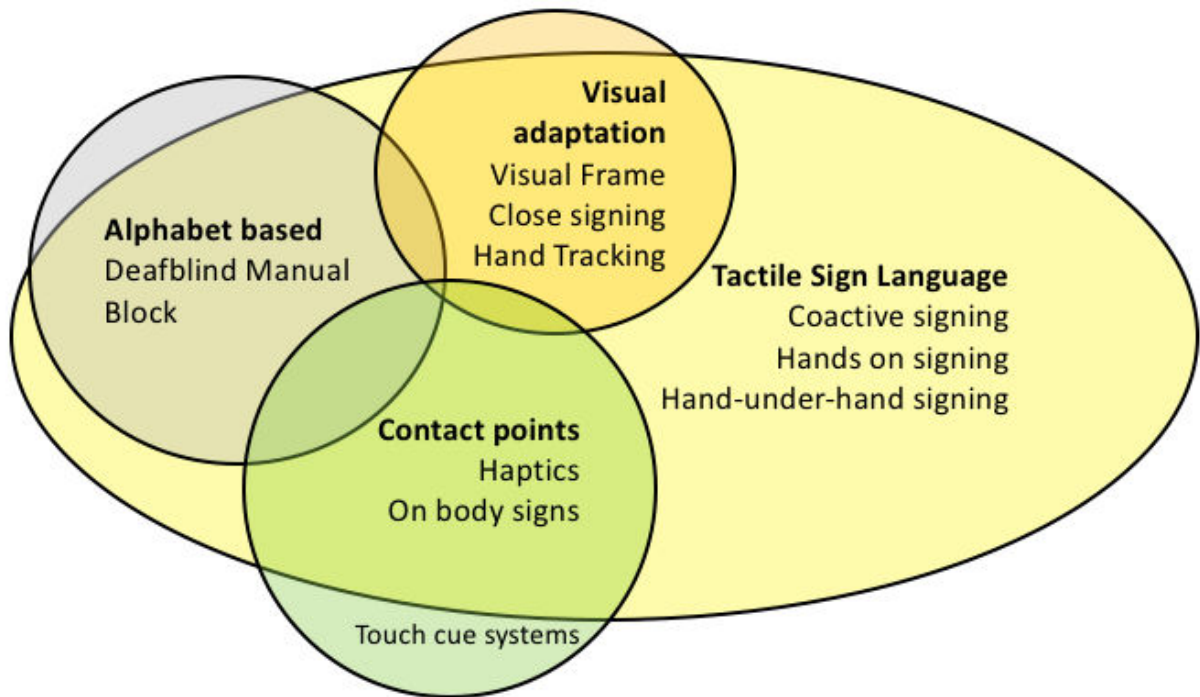
Mano požiūrio pradinis taškas yra suvokimas, kad žmogiškasis ryšys yra kilęs iš pasidalinimo, pasikalbėjimo reikmės. Pokalbiu čia vadinu bet kokios kilmės bendravimo poreikio išraišką, kai du žmonės nori vienas kitam pranešti, pasidalinti, nebesvarbu kokių būdu ar sistema. Tai vadinama sąveika. Tai ne tik žodiniai pokalbiai. Tai kūno kalba, gestai, ženklai.“

<https://kurcneregiai.lt/ugdymas/pedagogams/komunikacija-su-kurcneregiu>

The circle model on tactile language

https://issuu.com/nordicwelfare/docs/if_you_can_see_it_you_can_support_?e=30952623/70705125

<https://www.rnib.org.uk/insight-online/tactile-sign-language>

Taktilinio ugdymo strategijos

Jeigu žmogus negali nei matyti, nei girdėti, jis ieško galimybių, kurios padėtų jam kompensuoti šiuos sugebėjimus kitu būdu. Dažniausiai tą funkciją perima rankos, kurios tampa tokio žmogaus akimis ir ausimis. Svarbų vaidmenį čia atlieka smegenys, kurios gali efektyviai apdoroti gaunamą informaciją, suteikti jai prasmę, jeigu pastaroji yra dažnai naudojama. Tai mūsų tikrovėje įrodo žmonės, intensyviai naudojantys gyvenime savo pirštus (pvz., Brailio rašto skaitytojai, muzikantai, grojantys styginiais instrumentais ...). Jų smegenų žievėje yra daugiau išpaudų, ruožų, čia susiformuoja įvaizdžiai, o smegenyse esantys regos ir klausos centrai, gaudami informaciją taktiliškai, gali stipriau, ryškiau ją perduoti rankoms. Tokiu būdu kurčneregių rankos yra kaip instrumentas, kuriantis kalbą ir ryšius su daiktais ir žmonėmis. Svarbu žinoti tai, kad smegenys labiausiai adaptuojasi ir yra pajėgios tokiems procesams dar tuomet, kai vaikas yra mažas. Kuo anksčiau vaikas pradeda mokytis naudotis savo rankomis tiksliai, tuo greičiau jos tampa jautresnės ir gali priimti bei perduoti informaciją, naudotis tuo sugebėjimu realiai savo gyvenime.

Dažnai kurčneregių rankos turi perimti ir papildomas funkcijas. Jos turi būti ne tik instrumentu (kaip daugeliui žmonių, kurie naudojami rankomis) ar jutimo organu (kaip klausos bei regos kompensacija), bet ir tapti balsu. Gestų kalba, gestai turi tapti svarbiausia ir ryškiausia komunikacijos priemone. Todėl rankos turi sugebėti išreikšti jausmų niuansus ir net formuoti žodžius. Taigi kurčneregio vaiko tėvai ir auklėtojai turi atkreipti dėmesį ir stebėti jo rankas – mokytis skaityti iš jų ir atsakyti joms – t.y. kalbėti vaikui į rankas. Kad galėtume to mokytis ir siekti rezultatų, reikia žinoti, kaip vystosi sveikų, aklų ir kurčių vaikų rankos.

Visiems mums rankų vystymasis ir gebėjimas jomis naudotis yra lygiagrečiai susijęs su mūsų augančiu pasitikėjimu gyvenant šiame pasaulyje. Tobulėjant mūsų sugebėjimams naudotis rankomis kaip instrumentu, mes įgyjame galimybę domėtis, tyrinėti pasaulio objektus, žmones, galime juos vis geriau pažinti. Turbūt niekas taip kruopščiai rankų vystymosi neaprašė kaip Selma Fraiberg savo knygoje „Insights from the Blind“ (1977). Tai, ką ji su kolegomis žinojo apie normalų vystymąsi, suprato pirmiausia ilgai stebėdama aklius vaikus. Ji suvokė, kaip gebėjimas naudotis rankomis įtakoja jų

asmenybės vystymąsi. Svarbus Selmos Fraiberg atradimas yra pastebėjimas, kad aklo vaiko rankos yra labai išraiškingos ir gali perimti daug veido funkcijų – jos gali šypsotis, žvelgti su nuostaba, išreikšti įvairias mimikas. Jos juda kaip draugiškas atsakymas į kažką linksma ir įdomaus, – dar net anksčiau nei sugeba ką nors pagriebti, paimti ir tyrinėti. Motinos, kurios stebėdavo vaikų rankas ir sugebėdavo įžvelgti jose šypseną ar susidomėjimo ženklus, žymiai anksčiau užmezgė tvirtesnį ryšį su savo vaikais ir pagerino tarpusavio sąveikos kokybę. Tai teigiamai prisidėjo prie vaiko vystymosi.

Naujagimio rankos dar nėra jam joks instrumentas, jos juda instinktyviai, atsitiktinai ir yra priklausomos nuo viršutinės kūno dalies – pečių. Vėliau vaikas išmoksta koordinuoti savo rankas, liesdamas ir eksperimentuodamas savo pirštais – tai susiję su vidurio linijos kirtimu. Kartu tobuleja ir judesiai – raumenų darbas, nes vaikas atlieka tą patį veiksmą daug kartų (ką nors liečia, griebia, siekia...), rankos padeda pažinti pasaulį. Jeigu vaikas pradeda susieti regėjimo patirtį su rankų judesiais (raumenų patirtimi), vadinasi, galimybė kontroliuoti savo rankas yra duota.

Aklo vaiko rankų užduotis – ankstyvas ryšys (sujungimas), nepriklausomo objektų egzistavimo suvokimas, savarankiškumo ir mobilumo įgijimas. Kurčneregio vaiko rankos turi papildomą užduotį – tapti balsu, kaip ir daugumos kurčiųjų rankos. Aplinkos pažinimui, tyrinėjimui, ir, svarbiausia, komunikacijai ugdyti gyvybiškai svarbu pasitelkti lietimą. Kitaip tariant, lemiama tampa tinkamas taktilinės strategijos naudojimas. Kokiu būdu išmokyti vaikus tinkamai naudotis savo rankomis, bei priimti pagalbą iš kitų – suaugusiojo rankų? Kokias adaptacijas reikia pritaikyti vaikams su fizine negale, kaip palengvinti rankų kontrolę?

Taktiliniai veikimo būdai

Ranka virš rankos. Valdymas ranka ant rankos būdu yra paplitęs būdas, kai suaugęs uždeda savo ranką ant vaiko ir tokiu būdu padeda vaikui tyrinėti daiktą, veikti su daiktu, formuoti gestą ar ženklą. (Dote-Kwan & Chen, 1999; MacFarland, 1995; Miles, 1998). Ši “ranka ant rankos” strategija turėtų būti naudojama tik išimtiniais atvejais jautriai sekant vaiko reakcijas. Kai kurie vaikai nemėgsta, kai manipuliuojama jų rankomis, kiti tiesiog bijo. Ilgai naudojant tokią strategiją dalis vaikų tampa pasyviais, išmoksta laukti, kol bus manipuliuojama jų rankomis. Vis dėlto, ši strategija yra tinkamiausia vaikams sergantiems CP. Jiems reikia pagalbos tyrinėjant ir manipuliuojant su daiktais.

Ranka po ranka. Naudojant šį būdą suaugęs žmogus stengiasi laikyti savo ranką po vaiko ranka, tokiu būdu tyrinėdamas daiktus. (McInnes & Treffry). Suaugęs gali tiesiog laikyti savo ranką po vaiko ranka ir laukti vaiko iniciatyvos. Susipažįstant su nepažįstamais daiktais vaiko ranka uždedama ant daiktą tyrinėjančio suaugusiojo rankos. Mokytojas lėtai tyrinėja daiktą, stengdamasis išlaikyti vaiko ranką virš savosios. Kitu būdu mokytojas stengiasi lėtai išstumti savo ranką, kol vaikas pirštų galiukais paliečia daiktą pats. Ši strategija laikoma pati efektyviausia regos likučio neturinčių vaikų ugdyme.

Adaptuoti ženklai ir gestai. Adaptuoti ženklai ir gestai yra taktilinės regimųjų gestų adaptacijos (Chen, 1995). Adaptuojamas gesto rodymo būdas (rankos forma, rankų padėtis kūno atžvilgiu, rankų judesiai ir kūno vieta). Gali būti individualūs pritaikymai kiekvienam kurčneregiiui. Tai aktyviai besivystanti gestų vartojimo sritis. Kai kurie terminai gali būti netikslūs ir reikalingi bendro aptarimo. Kai kurie metodai:

- **Taktilinė gestų kalba.** “Klausytojas” deda savo rankas ant kalbančiojo rankų. Patyrę taktiliniai kalbėtojai gali viena ranka klausytis, o kita ranka kalbėti klausančiojo rankai. “Klausančių ir “kalbančių” rankų padėčių suformavimas yra svarbiausia kurčneregijų vaikų komunikacijos ugdymo užduotis.
- **Bendri gestai.** Adaptuotų gestų rūšis, kai suaugęs ranka ant rankos būdu formuoja vaiko gestus rankomis. Naudojam vaikams, turintiems fizinę negalę ir CP.
- **Kūno ženklai.** Kalbėtojas gestus formuoja ant vaiko kūno vietų, bet ne rankų. Pvz. ženklas “valgyti” gali būti formuojamas liečiant vaiko lūpas. Kūno ženklai grindžiami gestais, kurie yra simboliai ar žodžiai. Vaikas gali suvokti tai tik kaip taktilinę užuominą, bet ne žodį.
- **Pagrindinių žodžių gestai.** Naudojami tik atrinkti gestai perduodantys pagrindinę mintį. Pvz. pagrindinis gestas “žaisti” naudojamas vietoj “Ar tu nori žaisti?” Šie metodai naudojami kurčneregiams vaikams, turintiems kitų sudėtingų vystymosi sutrikimų.

Taktilinė reprezentacija. Taktilinės reprezentacijos daiktai yra “prasmės pernešėjai” vaikui. Pvz. naudojant žaislinę mašinėlę kaip būdą pasakyti “važiuosime mašina” gali būti visiškai nelogiškas vaiko taktilinės patirties prasme. Gabalėlis saugos diržo gali būti geriau susijęs su taktiline vaiko patirtimi. Neregijų ir žymią silpnaregystę turinčių vaikų mokytojams verta įprasminti taktilinę, bet ne vizualinę vaiko patirtį. (Downing & Eichinger, 1990; Rowland & Schweigert, 1998)

Taktilinė nuoroda. Taktilinės nuorodos ar užuominos yra svarbi mažų vaikų ankstyvosios komunikacijos ugdymo dalis. Numatyta lietimui prasmė susiformuoja nuo specifinės situacijos ir konteksto. Ji turi būti pastovi ir nuosekli. Vaikas nesuvoks taktilinės nuorodos, jei skirtingi žmonės naudos tą patį taktilinį prisilietimą skirtingais tikslais. Pvz. vaiko tapšnojimas per petį gali reikšti:

- Teigiamas pastiprinimas („puikiai padirbėjai“)
- Prašymą ar nurodymą („sėskis“)
- informaciją („tavo eilė“)
- nuraminimą („neverk“)

Daiktų ar asmenų nuorodos. Daiktai ar jų dalys naudojami veikloms ar asmenų nuorodoms įprasminti. Naudojami informuoti, prašyti, ar atsakyti.

Norint išmokyti komentuoti savo rankomis sąveikų su kurčneregiais metu, būtina sugebėti atsispirti bandymams visada vadovauti ir atlikinėti už kitą asmenį tai, ką jis gali pats. Tai dažnai pasitaiko praktikoje, nes kyla natūralus noras padėti asmeniui, kuriam pagalba atrodo būtina dėl jo jutiminės negalės. Reikia įsidėmėti, kad kurčneregys gali pats atrasti įvairius dalykus, daug ką pastebėti ir siūlyti, nors mes ir ne visada kreipsime jo rankas to link, ne visada joms vadovausime. Todėl vaiko rankoms reikia duoti laisvę ir laiko saviraiškai.

Viena suaugusi moteris (kurčneregė) yra aprašiusi savo patirtį apie prisilietimus po operacijos, kai atsigaudama po narkozės ima jausti savo kūną. Dar būdama be akių ir be klausos aparato, ji pajuto rankos prisilietimą – glostymą, kuris tarsi sakė jai, kad „viskas yra gerai“... Ta ranka jai reiškė visą pasaulį. Tuo momentu ji perdavė daug daugiau nei tai padaryti galėtų regėjimas ir klausas...

Taigi rankų prisilietimai mūsų kultūroje – didžiulė vertybė, kuri kaip išraiškos priemonė dažnai ir visai be reikalo yra ignoruojama. Kurčneregiai gali būti mūsų mokytojais, kurie mus visus gali išmokyti, kaip sumaniai naudotis savo rankomis.

Dalia Taurienė, 2011

Šaltinis: <https://kurcneregiai.lt/ugdymas/taktilinio-ugdymo-strategijos>

Kurčiųjų kultūros pažinimas ir kultūrinė raiška (C)

Tema: Svarbių kurčiųjų kultūros įvykių, asmenybių, idėjų įprasminimas meno kūrinuose.

Tarpdalykinės temos:

- asmens galios (idėjos, asmenybės);
- kultūrinis identitetas ir bendruomeniškumas (kultūros paveldas; gimtoji kalba; kultūros raida).

Ištekliai:

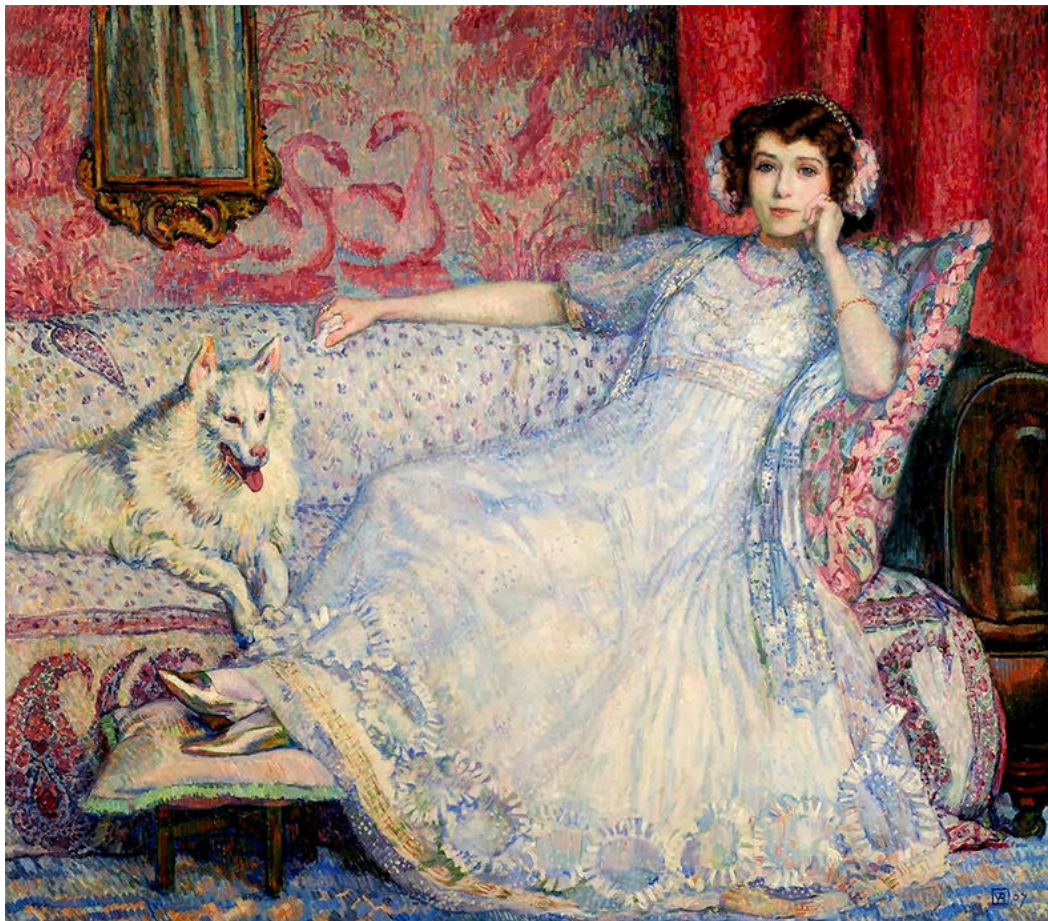
- prof. Vytautas GUDONIS. „Helen Keler įvaizdis kultūros pavelde“
<https://www.skrastas.lt/atolankos/helen-keler-ivaizdis-kulturos-pavelde>

Helen Keler įvaizdis vaizduojamajame mene

Lado Gudžabidzės sukurtas Eni Sullivan ir Helenos Keler bronzinis biustas
<https://www.skrastas.lt/atolankos/helen-keler-ivaizdis-kulturos-pavelde>

T. van Ryselbergas. Helenos Keler portretas (moteris baltas rūbais)

<https://www.skrastas.lt/sites/default/files/inline-images/helena-keler-van-ryselbergas.jpg>

https://en.wikipedia.org/wiki/Helen_Keller#/media/File:Anne_Sullivan_-_Helen_Keller_memorial_-_Tewksbury,_Massachusetts_-_DSC00072.JPG

- <https://mokausiiskino.lt/wp-content/uploads/2019/09/mari-istorija-metodine-pilna-versija.pdf>

- <https://www.europeana.eu/en/item/2021803/C150000185414>
- https://issuu.com/kaunokinocentrasromuva/docs/mari_istorija_metodine_skaitmeninia
- <https://www.menobangos.lt/ji-seka-net-medziai/>
- <https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2017/01/Mes-esame-12.pdf>

Tema: Pranešimo apie žymias pasaulio ar Lietuvos kurčiųjų bendruomenės asmenybes rengimas ir pristatymas

Kalbos vartojimas (A)

Dalyvaudamas įvairaus pobūdžio pokalbiuose tinkamai klausosi, supranta pokalbio esmę ir detales, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, pagrindžia, argumentuoja, prieštarauja, analizuoja, interpretuoja, kritiškai vertina, plėtoja ir apibendrina. (A1.3.)
Tiksliai ir aiškiai perduoda informaciją, savarankiškai renka tinkamus informacijos perteikimo būdus, vaizdines priemones.
Nagrinėja konkrečių pranešimų funkciją: informacinę, emocinę. (A7.3.)

Kurčiųjų kultūros pažinimas ir kultūrinė raiška (C)

Pristato kitų šalių kurčiųjų padėtį visuomenėje, jų laimėjimus, tarptautines kurčiųjų organizacijas ir jų veiklą. [...] Atsakingai ir kritiškai vertina medijas, intelektinių kultūros produktų vartojimą. (C1.3.)

28.3. Kurčiųjų kultūros pažinimo ir kultūrinės raiška

28.3.1. Lietuvos ir užsienio kurčiųjų bendruomenės, jų veikla. Tarptautinės kurčiųjų organizacijos.

Tema: „Dangaus surašytoja“ amerikiečių astronomė Annie Jump Cannon (1863–1941)

https://siarchives.si.edu/collections/siris_arc_291025

Tarpdalykinės temos:

- asmens galios (idėjos, asmenybės);
- kultūrinis identitetas ir bendruomeniškumas (kultūros paveldas; gimtoji kalba; kultūrinė įvairovė, daugiakalbystė; kultūros raida, pilietinės visuomenės savikūra (intelektinė nuosavybė)); medijų raštingumas);
- darnus vystymasis (žmogaus teisės, lygios galimybės).

Galima tarpdalykinė integracija:

Astronomija

14. Gamtos mokslų prigimties ir raidos pažinimas (A)

14.3. Apibūdina astronomijos mokslo vystymąsi Lietuvoje ir pasaulyje, įvardija žymiausius astronomus ir jų svarbiausius pasiekimus. (A3)

15. Gamtamokslinis komunikavimas (B).

15.1. Skiria ir tinkamai taiko astronomines sąvokas, terminus, simbolius, formules, matavimo vienetų (B1).

15.2. Atsirenka reikiamą įvairiais būdais pateiktą su astronomija susietą informaciją iš skirtingų šaltinių, lygina, kritiškai vertina, klasifikuoja, apibendrina, interpretuoja, jungia skirtingų šaltinių informaciją (B2).

15.3. Skiria objektyvią informaciją, faktus, duomenis nuo subjektyvios informacijos, nuomonės, pasirenka patikimus informacijos šaltinius (B3).

B15.4. Tinkamai ir tiksliai, laikydamasis etikos ir etiketo normų vartoja kalbą skirtingais būdais ir formomis perteikdamas kitiems su astronomija susietą informaciją, atlikdamas užduotis; tinkamai cituoja šaltinius (B4).

15.5. Formuluoja klausimus, argumentais grindžia savo atsakymus (B5).

20. Mokymo(si) turinys. III gimnazijos klasė:

20.1. Astronomijos mokslas ir jo raida:

20.1.1. [...] Aptariama [...] žymūs pasaulio ir Lietuvos astronomai ir jų pasiekimai. [...]

20.2. Saulės sistema:

20.2.3. Mažieji Saulės sistemos kūnai. [...] Aptariami mažieji Saulės sistemos kūnai: asteroidai, kometoidai. [...]

21. Mokymo(si) turinys. IV gimnazijos klasė

21.1. Žvaigždės:

21.1.1. Žvaigždžių temperatūros nustatymas. Apibūdinami žvaigždžių spektrai [...]

Šaltinis: Astronomijos BP projektas

<https://www.emokykla.lt/upload/EMOKYKLA/BP/2022-03-10/derinami/Astronomijos%20BP%20projek%202022-04-28.pdf>

Užsienio kalba (pirmoji)

19.2. Rašytinio teksto supratimas (skaitymas) (A2): rašytinių instrukcijų, nurodymų, skelbimų, korespondencijos supratimas; specifinės informacijos paieška ir atranka; detalus rašytinių tekstų supratimas; grožinio ir publicistinio teksto supratimas.

29. Mokymo(si) turinys. III gimnazijos klasė.

29.1.1. Tema. Tapatybės: apie save, santykiai su šeima, draugais, bendruomenės nariais, įvairiomis amžiaus grupėmis, asmens savybių ugdymas. Potemės: įvaizdžio formavimas, vertybės, idėjos, asmenybės ir pan.

29.1.6. Tema. Mokslas, technologijos ir inovacijos. Potemės: mokslo pažanga, išradimai, naujos technologijos, jų vaidmuo pramonėje, kasdieniame gyvenime, Lietuvos mokslo pasiekimai ir pan.

Šaltinis: Užsienio kalbos (pirmosios) BP projektas

<https://www.emokykla.lt/upload/EMOKYKLA/BP/2022-03-10/derinami/Pirmosios-u%C5%BESienio-kalbos-BP-projektas.2022.05.30.pdf>

3. Skaitmeninės mokymo priemonės, skirtos BP įgyvendinti.

Šioje dalyje pateikiamos trumpos anotacijos ir nuorodos į skaitmenines mokymo priemones, skirtas LGK BP įgyvendinti. Skaitmeninės mokymosi priemonės yra multimodalios (informacija pateikiama įvairiomis verbalinėmis ir vizualinėmis formomis) ir adaptyvios (mokymosi turinys automatiškai pritaikomas prie besimokančiojo mokymosi galimybių ir pasiekimų).

Nr.	Pavadinimas	Trumpa anotacija	Nuoroda
1.	Lietuvos himnas 	Lietuvos himnas lietuvių gestų kalba. Tautiška giesmė lietuvių gestų kalba	https://www.youtube.com/watch?v=0VhQO4oJ714
2.	Skaitmeninių mokymo priemonių sąrašai 	Rekomenduojamų skaitmeninių mokymosi priemonių, tinkančių ir nuotoliniam mokymui organizuoti sąrašas. Skaitmeninės mokymo priemonės suskirstytos pagal ugdymo sritis, dalykus, klases ir mokymo priemonių tipą.	https://www.emokykla.lt/nuotolinis/skaitmenines-mokymo-priemones https://www.emokykla.lt/nuotolinis/skaitmenines-mokymo-priemones?dalykas=Lietuvi%C5%B3%20gest%C5%B3%20kalba
Žodynai			
3.	 Lietuvių gestų kalbos žodynas	LGK žodyne pateikiama daugiau nei 9700 gestų aprašų. Lietuvių gestų kalba yra gyva kalba, todėl ir šio žodyno rengimas – nuolatinis, nepertraukiamas procesas, jame vis atsiranda naujų gestų aprašų, pavyzdžių, korekcijų. LGK žodyno ypatybės: • pateikiami gestai iš gyvos lietuvių gestų kalbos, o ne lietuvių kalbos žodžių atitikmenys; • stengiamasi pateikti visus labiau paplitusius variantus (vartojamus skirtinguose regionuose, tarp skirtingų amžiaus grupių); • gestų reikšmės išsamiai aprašomos ir iliustruojamos vartojimo pavyzdžiais; • nurodomi gestams būdingi lūpų judesiai, aprašytos	http://lgkz.ndt.lt/

		plaštakos formos, lokalizacija; gestų galima rasti pagal įvairius kriterijus: pagal žodį, gesto formą, temą.	
4.	 Spreadthesign	Spreadthesign.com – didžiausias internetinis gestų k. žodynas pasaulyje Kaip veikia gestų kalbos žodynas Spread the sign? Spreadthesign – daugiakalbis gestų kalbų žodynas. Žodyne gestai pateikiami teminėmis grupėmis, pateikiami ir žodžio paaiškinimai, sakiniai, iliustracijos, vaizdo pavyzdžiai, verčiami vietovardžių pavadinimai lietuvių gestų kalba Google žemėlapyje, 360 laipsnių aplinka su vaizdais. Yra galimybė palyginti skirtingų šalių gestų kalbas.	http://www.spreadthesign.com/lt

Gestų kalbų žodynai (pasirinkto žemyno, pasaulio šalių ir kt.)

Valstybė	Gestų kalba (kalbos) santrumpa	Žodynas (nuoroda)
 Airija	Irish Sign Language (ISL, Irish: Teanga Chomharthaíochta na hÉireann)	https://www.rte.ie/learn/2020/0429/1135512-3rd-and-4th-class-irish-sign-language-isl/ (pradinų kl. GK pamokos planas?)
 Argentina	Argentine Sign Language (Spanish: Lengua de señas argentina; LSA)	https://www.manosquehablan.com.ar/diccionario/
 Armėnija	Armenian Sign Language	http://www.deaf.am/hy/dictionary https://hy.wiktionary.org
 Australija	Auslan (Australian Sign Language)	 https://www.auslan.org.au/
 Belgija	Flemish Sign Language (Dutch: Vlaamse Gebarentaal, VGT)	 https://woordenboek.vlaamsegebarentaal.be/
 Brazilija	Brazilian Sign Language is the sign language used by deaf communities of urban Brazil. It is also known as Libras	https://www.ines.gov.br/dicionario-de-libras/

	(Portuguese pronunciation: ['libras], from Língua Brasileira de Sinais ['lĩgwa bɾazi'lejɾa dʒi si'najs]) and variously abbreviated as LSB, LGB or LSCB (Brazilian Cities Sign Language)	
 Danija	Danish Sign Language (Danish: Dansk tegnsprog, DTS)	 OVER ORDBOG DANSK TEGNSPROG https://www.tegnsprog.dk/
 Estija	Estonian Sign Language (Estonian: Eesti viipekeel, EVK)	http://www.eki.ee/dict/viipekeel/
 Indija	Indian Sign Language	https://indiansignlanguage.org/
 Italija	Italian Sign Language or LIS (Lingua dei Segni Italiana)	Dizionario bilingue Italiano - LIS http://www.dizlis.it/ http://elisdiz.eurac.edu/diz/
 Izraelis	Israeli Sign Language, also known as Shassi or ISL	 נישות ישראל aisrael.org
 Japonija	Japanese Sign Language (日本手話, Nihon Shuwa), also known by the acronym JSL	https://www.tgs.co.jp/signlist/signlist.htm https://signs.io/en
 Jungtinė Karalystė, Didžioji Britanija	British Sign Language (BSL)	 BSL RESOURCES For learning British Sign Language https://www.britishsignlanguage.com/

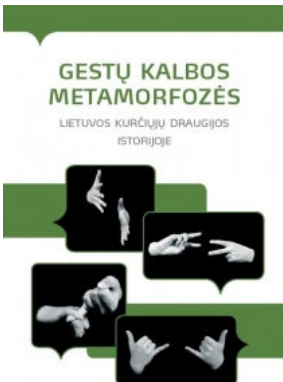
		 https://www.signbsl.com/
 Jungtinės Valstijos, JAV	American Sign Language (ASL)	 https://www.signasl.org/
 Kazachija, Kazachstanas		https://the-steppe.com/lyudi/kto-sozdaet-vid-eo-na-zhestovom-yazyke-v-kazahstane
 Kenija	Kenyan Sign Language (English: KSL, Swahili: LAK)	http://www.wikisigns.org/kenya/
 Latvija	LSL Latvian Sign Language (Latvian: latviešu zīmju valoda) - Latvių gestų kalba	 https://zimjuvaloda.lv/videovardnica/
 Lenkija	Polish Sign Language ("Polski Język Migowy", PJM) - Lenkų gestų kalba	 https://www.slownikpjm.uw.edu.pl/
 Lietuva	Lithuanian Sign Language (LGK, Lithuanian: Lietuvių gestų kalba)	 http://gestai.ndt.lt/
 Madagaskaras	Malagasy Sign Language	http://www.wikisigns.org/list/madagascar/malagasy
 Meksika	Mexican Sign Language ("lengua de señas mexicana" or LSM)	http://www.wikisigns.org/list/es/lsm

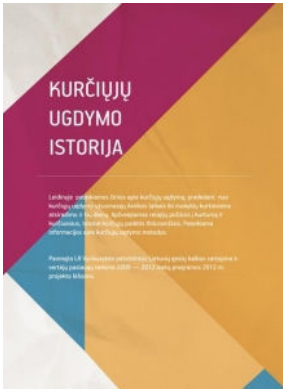
 Moldavija, Moldova	Russian Sign Language	https://www.infonet.md/wp-content/uploads/2017/03/Dictionar-LMG-din-RM.pdf
 Naujoji Zelandija	New Zealand Sign Language or NZSL (Māori: te reo Turi)	New Zealand Sign Language dictionary https://www.nzsl.nz/
 Nyderlandai, Olandija	Dutch Sign Language (Dutch: Nederlandse Gebarentaal or NGT; Sign Language of the Netherlands or SLN)	 Nederlands Gebarencentrum https://www.gebarencentrum.nl/ https://www.mobilesigns.nl/
 Norvegija	Norwegian Sign Language, or NSL (Norwegian Bokmål: norsk tegnspråk or Nynorsk: norsk teiknspråk, NTS)	https://www.minetegn.no/Minetegn-HTML5/
 Pietų Afrika	South African Sign Language (SASL, Afrikaans: Suid-Afrikaanse Gebaretaal)	 realsasl.com Real South African Sign Language https://www.realsasl.com/
 Pietų Korėja	Korean Sign Language or KSL (Korean: 한국 수화 언어; Hanja: 韓國手話言語; RR: Hanguk Suhwa Eoneo or 한국 수어; 韓國手語; Hanguk Sueo)	https://sldict.korean.go.kr/front/main/main.do
 Prancūzija	French Sign Language (French: langue des signes française, LSF)	 LSF Plus <i>Un dictionnaire ? Mais bien plus !</i> http://www.lsfplus.fr/
 Rusija	Russian Sign Language	https://voginfo.ru/zhestovyy-jazyk/obuchajus-hhie-videomaterialy/
 Sakartvelas, Gruzija	Russian Sign Language	http://jestikoni.ge/
 Slovakija	Slovak Sign Language (Slovenského posunkového jazyka)	

		https://posunky.sk/
 Suomija	Finnish Sign Language (Finnish: suomalainen viittomakieli)	 https://suvi.viittomat.net/index.php
 Šri Lanka	Sri Lankan Sign Language	http://www.rohanaspecialschool.org/sri-lankan-sign-language-dictionary/
 Švedija	Swedish Sign Language (SSL; Svenskt teckenspråk)	 TECKENSPRÅKSLEXIKON https://teckensprakslexikon.su.se/
 Šveicarija	Swiss-German Sign Language (German: Deutschschweizer Gebärdensprache, abbreviated DSGS)	 SGB-FSS Schweizerischer Gehörlosenbund https://signsuisse.sgb-fss.ch/
 Urugvajus	Uruguayan Sign Language, or Lengua de señas uruguaya (LSU)	http://www.wikisigns.org/list/uruguay
 Vengrija	Hungarian Sign Language	 https://www.hallatlan.hu/en/c/sign/
 Vokietija	German Sign Language or Deutsche Gebärdensprache (DGS)	https://www.sign-lang.uni-hamburg.de/dgs-korpus/index.php/welcome.html

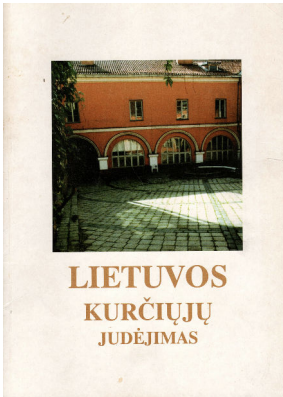
4. Literatūros ir šaltinių sąrašas.

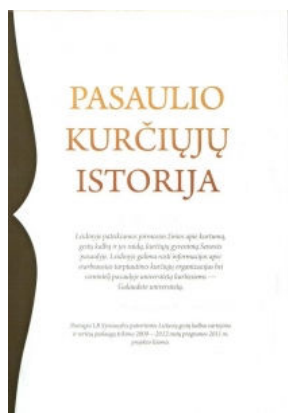
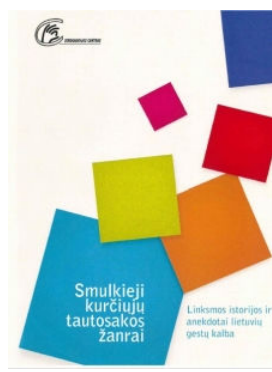
Šioje dalyje pateikiamos trumpos anotacijos ir nuorodos į literatūros ir kitų šaltinių sąrašus, reikalingus įgyvendinant bendrąsias programas. Pateikti šaltiniai apima įvairią dalykinę ir metodinę su skirtingomis dalyko temomis susijusią medžiagą.

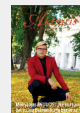
Nr.	Pavadinimas	Anotacija
1.	 <u>Gestų kalba Lietuvoje – Lietuvių gestų kalbos institutas (lgki.lt)</u> 2015.	Šviečiamasis leidinys – faktais paremtas dokumentinis filmas „Gestų kalba Lietuvoje“. Leidiniu siekiama skleisti ir populiarinti lietuvių gestų kalbą ir kurčiųjų kultūrą, supažindinti visuomenę su lietuvių gestų kalbos vartojimo kultūra ir pokyčiais. Filmo tikslas – parodyti, koks buvo lietuvių gestų kalbos kelias nuo draudimo ją vartoti iki pripažinimo 1995 metais. Filmą galima žiūrėti čia .
2.	 <u>Gestų kalbos metamorfozės Lietuvos kurčiųjų draugijos istorijoje / Surdologijos centras – Vilnius : Neįgaliųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, 2018.</u> <u>https://www.youtube.com/playlist?list=PLthKPdx9sS5YcG9klk2_3MnV6QNB4S6i</u>	Šviečiamasis – interaktyvus faktais paremtas leidinys „Gestų kalbos metamorfozės Lietuvos kurčiųjų draugijos istorijoje“, kuriuo siekiama supažindinti visuomenę su lietuvių gestų kalbos raida Lietuvos kurčiųjų draugijos istorijoje, tuo pačiu populiarinti lietuvių gestų kalbą ir kurčiųjų kultūrą. Interaktyvaus leidinio tematika apima gestų kalbos ištakas Lietuvoje, gestų kalbos raidą įvairiose srityse (socialinėje, politinėje, švietimo ir kt.). Leidinys parengtas rašytiniu ir vaizdiniu formatu bei išverstas į lietuvių gestų kalbą. Leidinys turi QR kodus, kuriuos naudojant kiekvienas turi galimybę matyti leidinio vertimą į lietuvių gestų kalbą. Vaizdo medžiagą turi galimybę pagal poreikį įjungti / išjungti titrus.

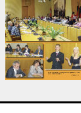
3.		Dvikalbės mokymo priemonės – Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centras (deafcenter.lt) A. Barisevičius, A. Bražinskas, M. Danielius, T. Ivanauskas, L. Lazauskaitė-Ignatavičienė, N. Pivorienė, V. Pivoras, V. Salienė, 2008.	Šioje priemonėje aptariami pagrindiniai lietuvių gestų kalbos vartojimo, struktūros ir gramatinės raiškos dalykai, lyginant lietuvių gestų kalbą su lietuvių kalba. Tokiu būdu norima parodyti šių kalbų panašumus ir skirtumus. Vadovėlis skirtas kurčiųjų mokyklų vyresniųjų klasių moksleiviams, tačiau taip pat bus naudingas visiems, norintiems sužinoti daugiau apie lietuvių gestų kalbą.
4.		Kurčiųjų kultūra – Lietuvių gestų kalbos institutas (lgki.lt) Teksto ir vaizdo medžiagą rengė: D. Burkauskienė, T. Ivanauskas, M. Kumžaitė. Medžiagą rengiant taip pat dalyvavo V. Pivoras. Montavo A. Bareikis. VšĮ Surdologijos centras, 2012. Išleido UAB Dizi.	Leidinyje pristatoma kurčiųjų kultūra, remiantis pagrindiniais kultūrą apibūdinančiais kriterijais: vertybėmis, kalba, tradicijomis, normomis, tapatumu bei ypatumais (regimasis triukšmas, kurčiųjų aplodismentai ir pan.).
5.		Kurčiųjų ugdymo istorija – Lietuvių gestų kalbos institutas (lgki.lt) Teksto ir vaizdo medžiagą rengė: D. Burkauskienė, T. Ivanauskas, M. Kumžaitė. Medžiagą rengiant taip pat dalyvavo V. Pivoras. Montavo A. Bareikis. VšĮ Surdologijos centras, 2012. Išleido UAB Dizi.	Leidinyje pateikiamos žinios apie kurčiųjų ugdymą, pradedant nuo kurčiųjų ugdymo užuomazgų Antikos laikais iki mokyklų kurtiesiems atsiradimo ir šių dienų. Apžvelgiamas religijų požiūris į kurtumą ir kurčiuosius, teisinė kurčiųjų padėtis Viduramžiais. Pateikiama informacijos apie kurčiųjų ugdymo metodus.
6.		M. Danielius, Vilnius, leidykla Andrena, 2004.	Vadovėlis skirtas aukštųjų mokyklų gestų kalbos specialybės studentams, tačiau jis bus įdomus visiems, norintiems daugiau sužinoti apie lietuvių gestų kalbos struktūrą.

7.		Lietuvių gestų kalbos metodinė medžiaga surdopedagogams – Lietuvių gestų kalbos institutas (lgki.lt) Filmuotą medžiagą rengė: R. Bagdonaitė, A. Barisevičius, V. Stankutė - Komarovskaja, O. Pečiulienė. Montavo A. Bareikis ir V. Pivoras. VšĮ Surdologijos centras, 2011. Išleido UAB Dizi.	Metodinė medžiaga skirta surdopedagogams, tik pradedantiems dirbti kurčiųjų ugdymo įstaigose arba silpnai mokantiems lietuvių gestų kalbą. Taip pat ji tinkama naudotis visiems kurčiųjų mokytojams ir auklėtojams. Priemonės tikslas – suteikti būtinus lietuvių gestų kalbos vartojimo pagrindus. Daugiausia dėmesio skiriama temoms, susijusioms su klasės aplinka ir ugdymo procesu.
8.		Lietuvių gestų kalbos raida – praeitis ir ateitis – Lietuvių gestų kalbos institutas (lgki.lt)	Šviečiamasis leidinys – faktais paremtas informacinis filmas, kuriuo siekiama skleisti ir populiarinti lietuvių gestų kalbą ir kurčiųjų kultūrą. Jame išdėstyta lietuvių gestų kalbos raida, palyginami istoriniai faktai (praeitis) su dabartine situacija Europos ir Pasaulio kontekste, remiantis prisiminimais ir archyviniais dokumentais, pateikti filmuoti žmonių prisiminimai, pateikiami seni gestų kalbos įrašai iš asmeninių archyvų ir pan. Šviečiamasis leidinys apima šias temas: - gestų kalba – visavertė kalba: stereotipai, patirtys, rekomendacijos; - gestų kalbos politika: statusas, įteisinimas, informacijos prieinamumas; - sociolingvistinė lietuvių gestų kalbos apžvalga: skirtingi variantai ir požūriai; - lietuvių gestų kalba: istorija, norminimas, žodynai; - gestų kalba kurčiųjų ugdyme; - gestų kalbos menas; - gestų kalbos mokymas, populiarinimas ir renginiai; - lietuvių gestų kalbos vertimo paslaugos: vertimo paslaugų teikimo pobūdis iki vertėjų centrų įsteigimo, lietuvių gestų kalbos vertėjų rengimas, kvalifikacijos kėlimas, vertėjų centrų teikiamos paslaugos. Filmas pritaikytas tiek kurčiųjų, tiek girdinčiųjų bendruomenėms, nes jis įgarsintas lietuvių kalba, lietuvių

			gestų kalba bei titruotas. Filmą galima žiūrėti čia .
9.		Lietuvos kurčiųjų istorija (2 dalys) – Lietuvių gestų kalbos institutas (lgki.lt) Filmuotą medžiagą rengė: D. Burkauskienė, T. Ivanauskas, A. Mitkus, I. Pečiulytė, N. Pivorienė, L. Valytė, L. Voroneckaja. Montavo A. Bareikis ir V. Pivoras. VšĮ Surdologijos centras, 2010. Išleido UAB Dizi.	Leidinyje susistemintos žinios apie Lietuvos kurčiųjų ugdymo istoriją (1 dalis) ir apie Lietuvos kurčiųjų draugijos struktūros evoliuciją (2 dalis).
10.		Lietuvos kurčiųjų judėjimas. Vilnius, 1998.	Ištrauka iš Pratarinės „Šis nedidelis leidinėlis - apie tuos šviesius žmones, kurie kitados atkreipė visuomenės žvilgsnį į kurčiųjų problemas, savo pasiaukojimu darbu ir kilniu pavyzdžiu praskynė visiems gestų kalba bendraujantiems žmonėms kelius į mokslą, darbą, kultūrą, sportą, žodžiu, - į pilnavertišką gyvenimą. šioje knygelėje tarp eilučių gali justis nenumalšintą troškulį, išsipildžiusias ir neišsipildžiusias svajones apie padedantį atskleisti savo galimybes darbą kolektyve, apie namų židinį po savo stogu, apie svaiginančias sporto aukštumas ir ramią kultūrinės veiklos užuovėją.“
11.		Neįgaliųjų teisių konvencija – Lietuvių gestų kalbos institutas (lgki.lt) Vertė į lietuvių gestų kalbą: L. Lazauskaitė-Ignatavičienė, V. Pivoras, M. Danielius. Rengė VšĮ Surdologijos centras, 2008. Išleido UAB Dizi.	Neįgaliųjų teisių konvencija yra 2006 m. gruodžio 13 d. Jungtinių Tautų Organizacijos priimtas dokumentas. 2007 m. kovo 30 d. jį pasirašė ir mūsų šalies atstovė – LR socialinės apsaugos ir darbo ministrė. Pasaulio kurčiųjų bendruomenei tai ypač svarbus dokumentas, daugelį metų įtakosiantis negalią turinčių asmenų gyvenimo kokybę.

12.		<u>Pasaulio kurčiųjų istorija – Lietuvių gestų kalbos institutas (lgki.lt)</u> Filmuotą medžiagą rengė: D. Burkauskienė, T. Ivanauskas, L. Valytė, L. Voroneckaja. Medžiagą rengiant taip pat dalyvavo E. Ignatavičius, J. Sibik. Montavo A. Bareikis ir V. Pivoras. VšĮ Surdologijos centras, 2011. Išleido UAB Dizi.	Leidinyje pateikiamos pirmosios žinios apie kurtumą, gestų kalbą ir jos raidą, kurčiųjų gyvenimą Senovės pasaulyje. Leidinyje galima rasti informacijos apie svarbiausias tarptautines kurčiųjų organizacijas bei vienintelį pasaulyje universitetą kurtiesiems – Galaudeto universitetą.
13.		<u>SMULKIEJI KURČIŲJŲ TAUTOSAKOS ŽANRAI – Lietuvių gestų kalbos institutas (lgki.lt)</u> Filmuotą medžiagą rengė: A. Bražinskas, A. Matulis. Konsultavo L. Lazauskaitė-Ignatavičienė. Montavo V. Pivoras. VšĮ Surdologijos centras, 2008.	Linksmos istorijos ir anekdotai lietuvių gestų kalba: <i>Aukso puodas, Burtininkas ir neįgalieji, Filantropas, Kavinėje, Kengūra ir turistai, Kirpykloje, Kurčia gorila, Kurčia kobra, Kurčias kareivis, Kurčias vairuotojas ir policininkas, Lažybos, Lektoriai, Liūtas, Medkirtys, Medžiotojas ir šernai, Motociklininkas, Padavėjas ir kurčiasis, Skenduolio maldos, Teroristai, Traukinyje.</i>

Lietuvos kurčiųjų draugijos mėnraštis „Akiratis“												
Metai	Leidinio numeris											
2022	1 	2 	3 	4 	5 	6	7	8	9	10	11	12
2021	1 	2 	3 	4 	5 	6 	7 	8 	9 	10 	11 	12
2020	1 	2 	3 	4 	5 	6 	7 	8 	9 	10 	–	–
2019	1 	2 	3 	4 	5 	6 	7 	8 	9 	10 	–	–

2018	1 	2 	—	4 	5 	—	—	—	—	—	—	—
2017	1 	2 	3 	4 	—	6 	7 	—	—	10 	—	—
2016	1 	2 	3 	4 	5 	6 	7 	8 	9 	10 	—	—
2015	1 	2 	3 	4 	5 	6 	—	8 	—	10 	—	—
2014	1 	2 	3 	4 	5 	6 	7 	8 	9 	10 	11 	—
2013	1 	2 	3 	4 	5 	6 	7 	8–9 		10 	11 	12
2012	1 	2 	3 	4 	5 	6–7 		8 	9 	10 	11 	12
2011	1 	2 	3 	4 	5 	6–7 		8 	9 	10 	11 	12
2010	1 	2 	3 	4 	5 	6–7 		8 	9 	10 	11 	12

5. Užduočių ar mokinių darbų, iliustruojančių pasiekimų lygius, pavyzdžiai

Šioje dalyje pateikiami užduočių pavyzdžiai: skirtingiems pasiekimų lygiams, skirtingoms kompetencijoms ugdyti, įvairių poreikių mokiniams; taip pat mokinių darbų pavyzdžiai. Greta šių užduočių, jei yra poreikis, pateikiamos metodinės rekomendacijos (ko konkrečiai užduotimi siekiama, kas ugdoma, ko mokoma, kaip ir kokiomis priemonėmis mokoma, ypač daug dėmesio skiriant kompetencijų ugdymui).

III gimnazijos klasė

Tema: Teisinis nacionalinių gestų kalbų pripažinimas

Tikslas – paaiškinti ir pagrįsti nacionalinių gestų kalbų pripažinimo svarbą.

Pasiekimai

Dalyvaudamas įvairaus pobūdžio pokalbiuose tinkamai klausosi, supranta pokalbio esmę ir detales, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, pagrindžia, argumentuoja, prieštarauja, analizuoja, interpretuoja, kritiškai vertina, plėtoja ir apibendrina. (A1.3.)

Suvokia kalbą kaip socialinį ir kultūrinį reiškinį: paaiškina, kaip ir kodėl kalba nuolat kinta, paaiškina LGK vietą ir santykį su kitomis Lietuvoje vartojamomis kalbomis ir su kitų šalių gestų kalbomis. (B6.3.)

Pristato kitų šalių kurčiųjų padėtį visuomenėje, jų laimėjimus, tarptautines kurčiųjų organizacijas ir jų veiklą.

Vertina savo kultūrinę veiklą, socialinį aktyvumą bendruomenėje ir visuomenėje ir toliau planuoja saviraiškos galimybes bei būdus.

Atsakingai ir kritiškai vertina medijas, intelektinių kultūros produktų vartojimą. (C1.3.)

28.1. Kalbos vartojimas

28.1.2. Diskutuojama socialinėmis ir kultūrinėmis temomis.

28.2. Kalbos pažinimas

28.2.7. Gestų kalba kaip kurčiųjų bendruomenės pagrindas.

28.3. Kurčiųjų kultūros pažinimas ir kultūrinė raiška

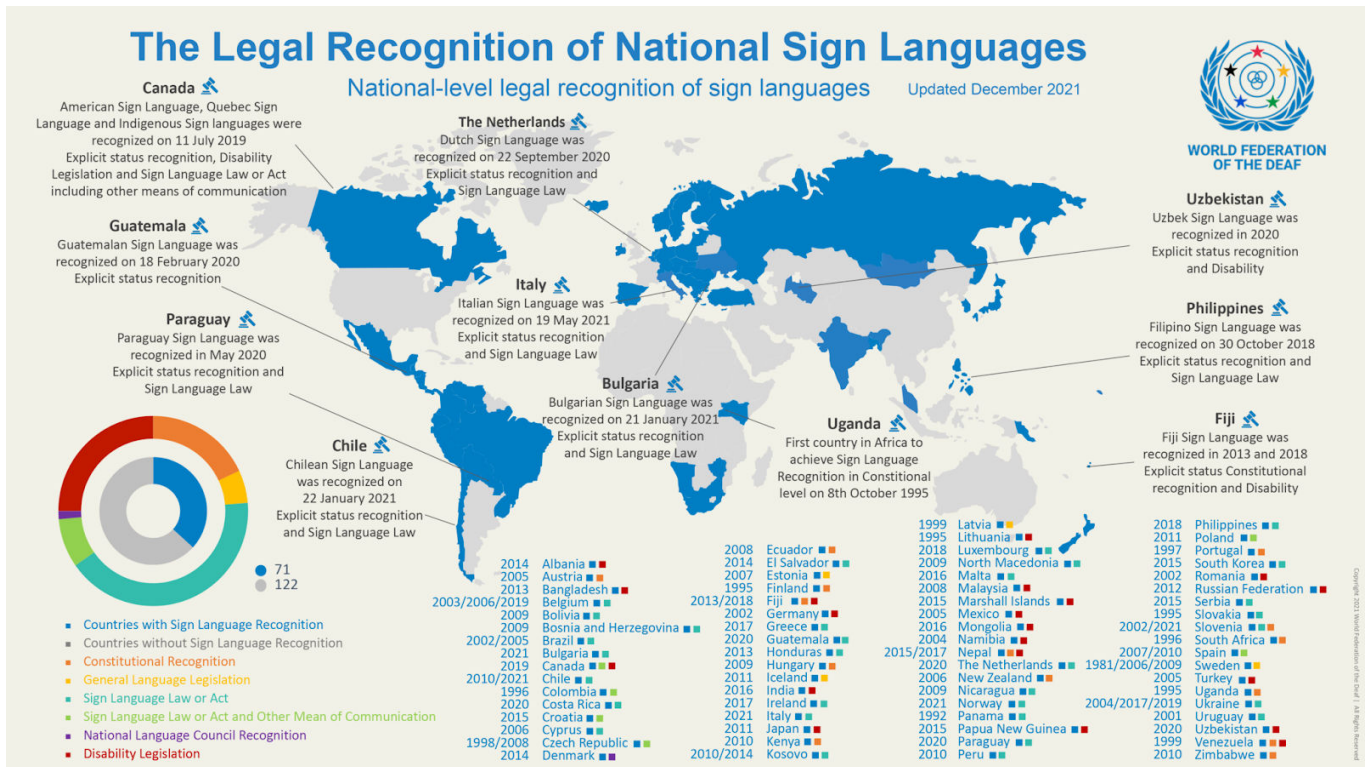
28.3.1. Lietuvos ir užsienio kurčiųjų bendruomenės, jų veikla. Tarptautinės kurčiųjų organizacijos.

Galima tarpdalykinė integracija: geografija, informatika, užsienio kalba.

Priemonės: interaktyvi lenta, multiprojektorius, planšetė / mobilusis telefonas

Galimų užduočių, veiklų pavyzdžiai

- Pristatomas infografikas, kuriame rodomas nacionalinių gestų kalbų teisinio pripažinimo žemėlapis, po juo, kairėje pietinėje pusėje, apskritimo grafinė diagrama su skirtingomis spalvomis su aiškinamu naudotų spalvų tekstu. Šalia jo dešinėje yra mėlynos spalvos šalių sąrašas su metais, kai jos buvo teisiškai pripažintos, ir vienas ar du maži kvadratai su spalva, atitinkančia teisės aktų, pripažįstančių jų gestų kalbą jų šalyje, tipą.

<https://wfdeaf.org/news/the-legal-recognition-of-national-sign-languages/>
(Pastaba: informacija atnaujinama pripažinus gestų kalbą kuriai nors šaliai)

- Iškeliamas klausimas, kodėl svarbu turėti nacionalinės gestų kalbos pripažinimą.
- Klausama, ką reiškia šalys, pavaizduotos dviem spalvomis. Diskutuojuama, kodėl, mokinių manymu, vienos šalys pripažino gestų kalbą, o kitos – ne.
- Pateikiama lentelė. Trumpai aptariamai teisės aktų tipai, pripažįstantys gestų kalbą šalyje. Pristatomi teisės aktai su aprašymu:

Spalva	Pavadinimas	Aprašymas	Dokumento pavyzdys
Oranžinė	Konstitucijos pripažinimas	Šalys, pasiekusios gestų kalbos pripažinimą Konstituciniu lygmeniu.	Suomijos Konstitucija https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731
Geltona	Bendrieji kalbos teisės aktai	Šalys, įtraukusios savo nacionalinę gestų kalbą į bendruosius kalbos teisės aktus.	Kalbos įstatymas (estų) https://www.riigiteataj.a.ee/en/eli/ee/512012016001/consolide/current

Turkis	Gestų kalbos įstatymas arba įstatymas	Šalys, pasiekusios teisinį savo nacionalinės gestų kalbos pripažinimą nacionalinės įstatymų leidybos institucijos priimto įstatymo forma.	Airių gestų kalbos įstatymas https://www.irishstatutebook.ie/eli/2017/act/40/enacted/en/html
Žalias	Gestų kalbos įstatymas arba įstatymas, įskaitant kitas komunikacijos priemones	Šalys, pasiekusios teisinį savo nacionalinės gestų kalbos pripažinimą įstatymu, kuris pripažįsta ir kitas kurčiųjų naudojamas bendravimo formas ir paprastai apima kurčneregijų asmenų bendravimą. Šio tipo pripažinimas gali būti parlamento priimtas įstatymas arba dekretas arba aukšto lygio vyriausybės teisės aktai.	Čekų gestų kalbos įstatymas https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-384?text=Z%C3%A1kon%20o%20znakov%C3%A9%20%20%C5%99e%C4%8Di
Violetinė	Nacionalinės kalbos tarybos pripažinimas	Šalys, pasiekusios teisinį savo nacionalinės gestų kalbos pripažinimą teisės aktuose, pagrįstuose kalbų tarybos veikimu.	Danijos kultūros ministerijos nutarimas https://www.ft.dk/samling/20131/lovforslag/161/bilag/5/1350949.pdf?x_tr_sl=en&x_tr_tl=lt&x_tr_hl=lt&x_tr_pto=op_sc
Raudona	Neįgaliųjų teisės aktai	Šalys, pasiekusios teisinį savo nacionalinės gestų kalbos pripažinimą bendrųjų neįgaliųjų teisės aktų forma. Tai gali būti nacionalinės įstatymų leidžiamosios institucijos arba vykdomosios valdžios priimtas įstatymas.	LR Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.2319/asr

<https://wfdeaf.org/news/the-legal-recognition-of-national-sign-languages/>

- Prašoma mokinių surasti internete teisės aktus iš lentelės (gali būti lietuvių/anglų kalbomis).
- Savarankiškas porinis darbas, pildoma lentelė. Yra atrinkti trys svarbiausi teisių aktai, į kurių langelius reikia įrašyti šalis, kurios gavo teisinį gestų kalbos pripažinimą.

Konstitucija	Gestų kalbos įstatymas	Neįgaliųjų teisės aktai
Azija	Azija	Azija
...	...	...
Europa	Europa	Europa
...	...	...
Afrika	Afrika	Afrika
...	...	...

Amerika	Amerika	Amerika
...	...	...
Okeanija	Okeanija	Okeanija
...	...	...

- Aptariama užpildyta lentelė: ką mes matome lentelėje, kuriame žemyne daugiausia šalių, turinčių teisinį gestų kalbos pripažinimą, kokie teisės aktai dominuoja.
- Aptarius mokinių prašoma išskirti šalis ir pažymėti metus šalia tų, kurios pirmosios gavo teisinį gestų kalbos pripažinimą.
- Vertinimas (žinių tikrinimas). Mokytojas savo nuožiūra kuria klausimus Kahoot programa. Viktorinos metu leidžiama naudotis lentele. Refleksija.

Vertinimo kriterijai

Slenkstinis lygis	Patenkinamas lygis	Pagrindinis lygis	Aukštesnysis lygis
Dalyvaudamas įvairaus pobūdžio pokalbiuose klausosi, supranta pokalbio esmę ir detales, klausia, atsako. (A1.1.)	Dalyvaudamas įvairaus pobūdžio pokalbiuose tinkamai klausosi, supranta pokalbio esmę ir detales, klausia, atsako, vertina, apibendrina. (A1.2.)	Dalyvaudamas įvairaus pobūdžio pokalbiuose tinkamai klausosi, supranta pokalbio esmę ir detales, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, pagrindžia, argumentuoja, prieštarauja, analizuoja, interpretuoja, kritiškai vertina, plėtoja ir apibendrina. (A1.3.)	Dalyvaudamas įvairaus pobūdžio pokalbiuose tinkamai klausosi, supranta pokalbio esmę ir detales, klausia, atsako, kelia problemas, svarsto, pagrindžia, tinkamai reiškia argumentuotą pritarimą ar prieštaravimą ir kritiką, analizuoja, interpretuoja, kritiškai vertina, plėtoja ir apibendrina. (A1.4.)
Suvokia kalbą kaip socialinį ir kultūrinį reiškinių: padedamas paaiškina, kaip ir kodėl kalba nuolat kinta, padedamas paaiškina LGK vietą ir santykį su kitomis Lietuvoje vartojamomis kalbomis ir su kitų šalių gestų kalbomis. (B6.1.)	Suvokia kalbą kaip socialinį ir kultūrinį reiškinių: skatinamas paaiškina, kaip ir kodėl kalba nuolat kinta, skatinamas paaiškina LGK vietą ir santykį su kitomis Lietuvoje vartojamomis kalbomis ir su kitų šalių gestų kalbomis. (B6.2.)	Suvokia kalbą kaip socialinį ir kultūrinį reiškinių: paaiškina, kaip ir kodėl kalba nuolat kinta, paaiškina LGK vietą ir santykį su kitomis Lietuvoje vartojamomis kalbomis ir su kitų šalių gestų kalbomis. (B6.3.)	Suvokia kalbą kaip socialinį ir kultūrinį reiškinių: paaiškina ir argumentuoja, kaip ir kodėl kalba nuolat kinta, paaiškina ir argumentuoja LGK vietą ir santykį su kitomis Lietuvoje vartojamomis kalbomis ir su kitų šalių gestų kalbomis. Aptaria ir argumentuoja jaunimo kalbos ypatumus ir

vartojimo sritis. (B6.4.)

Padedamas pristato kitų šalių kurčiųjų padėti visuomenėje, jų laimėjimus, pristato tarptautines kurčiųjų organizacijas ir jų veiklą; vertina savo kultūrinę veiklą, socialinį aktyvumą bendruomenėje ir visuomenėje. (C1.1.)

Naudodamasis netiesiogine pagalba pristato kitų šalių kurčiųjų padėti visuomenėje, jų laimėjimus; pristato tarptautines kurčiųjų organizacijas ir jų veiklą; vertina savo kultūrinę veiklą, socialinį aktyvumą bendruomenėje ir visuomenėje ir toliau planuoja saviraiškos galimybes bei būdus. (C1.2.)

Pristato kitų šalių kurčiųjų padėti visuomenėje, jų laimėjimus. Pristato tarptautines kurčiųjų organizacijas ir jų veiklą. Vertina savo kultūrinę veiklą, socialinį aktyvumą bendruomenėje ir visuomenėje ir toliau planuoja saviraiškos galimybes bei būdus. (C1.3.)

Pristato savo ir kitų šalių kurčiųjų padėti visuomenėje, jų laimėjimus ir argumentuoja juos. Pristato tarptautines kurčiųjų organizacijas, jų veiklą ir paaiškina jų reikšmę. Vertina ir argumentuoja savo kultūrinę veiklą, socialinį aktyvumą bendruomenėje ir visuomenėje ir toliau planuoja saviraiškos galimybes bei būdus. (C1.4.)